3 PAS A PAS

PROGRAMACIÓ D'AULA

Introducció

La comunicació es du a terme en diferents marcs socioculturals, que s'anomenen àmbits d'ús. És per això que en aquesta unitat, després d'haver treballat en l'anterior les quatre modalitats textuals que són el fonament dels actes comunicatius de l'àmbit acadèmic, es proposa als alumnes l'estudi i l'aplicació de dos gèneres textuals dels àmbits personal i social que estan presents en la seua vida quotidiana, encara que no en siguen conscients: les instruccions i les normes, que permeten i regulen la convivència pacífica i enriquidora a l'escola o a l'institut, i també a casa, al carrer..., en definitiva, en la societat en què vivim. A més, conéixer la finalitat i l'estructura que té la carta de sol·licitud és una eina fonamental perquè aprenguen a vehicular formalment i de manera raonada el que solen fer de manera informal i sovint poc estructurada: defensar interessos i reivindicar drets.

En el segon gran bloc de la unitat, Coneixement de la llengua, s'estudien les tres categories gramaticals o classes de paraules (el substantiu, l'adjectiu qualificatiu i els determinants) que aprofiten per a elaborar sintagmes nominals i adjectivals, i, així, es podran introduir en l'estudi més complex de la sintaxi. És bàsic que aprenguen a detectar-les i a distingir-les, a fi que comencen a dominar els mecanismes lingüístics que els permetran ser competents des del punt de vista comunicatiu.

Competències clau	Objectius didàctics
Competència en comunicació lingüística. (CL) Competència digital. (CD) Aprendre a aprendre. (CAA) Competències socials i cíviques. (CSC) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. (SIEE) Consciència i expressions culturals. (CEC)	▮ Comprendre, interpretar i valorar textos propis, tant orals com escrits, relacionats amb situacions reals de comunicació. ▮ Aplicar els coneixements sobre els elements que caracteritzen els textos segons els àmbits personal i social per a comprendre'ls, interpretar-los i analitzar-los. ▮ Fomentar la reflexió sobre la importància de la lectura i l'escriptura com a mitjans lúdics i d'aprenentatge. ▮ Aplicar de manera progressiva les estratègies necessàries per a produir textos adequats a la situació comunicativa, coherents i cohesionats. ▮ Comprendre el concepte d'adjectiu qualificatiu i identificar-ne les característiques morfològiques, i identificar els substantius i els determinants i classificar-los.

Temporització

Aproximadament, caldrà dedicar a la unitat entre set i huit sessions.

En tot cas, aquesta recomanació dependrà de les característiques del grup de classe i de les necessitats de reforç d'algun contingut determinat.

Atenció a la diversitat

Per a fer front a la diversitat relacionada amb els diferents ritmes d'aprenentatge, es poden proposar les activitats de reforç que s'ofereixen en cada una de les seccions de la unitat: en aquestes activitats es treballa la comprensió oral i lectora, els textos dels àmbits personal i social (la carta de sol·licitud, les normes i les instruccions), i el coneixement de la llengua (els substantius, els adjectius qualificatius i els determinants; l'ortografia: la síl·laba, i els diftongs, els triftongs i els hiats).

A més, el professor disposa d'un model d'adaptació curricular de la unitat per a atendre els alumnes amb necessitats específiques.

Programació de la unitat

En la graella següent es presenten els continguts que es treballen en la UNITAT 3, vinculats als criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluables associats i relacionats amb les competències clau que desenvolupen, referides mitjançant abreviacions.

En la programació d'aula digitalitzada i editable inclosa en els *Recursos del professor,* els estàndards d'aprenentatge de la unitat figuren relacionats amb indicadors, que són les activitats del *Llibre de l'alumne* associades a cada estàndard.

Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge
Comunicació oral: escoltar i parlar		
Aplicació dels coneixements de la tipologia i de les propietats textuals en l'anàlisi de textos instructius. Escolta activa, comprensió, interpretació i anàlisi de textos instructius.	1. Comprendre, interpretar i valorar textos instructius. (CL, CAA, CSC)	1.1. Comprén el sentit global de textos instructius, i n'identifica l'estructura, la informació rellevant i la intenció comunicativa del parlant. (CL, CAA) 1.2. Reté informació rellevant i extrau informacions concretes. (CL, CAA)
	2. Produir de manera oral, individualment o en equip, textos breus instructius. (CL, CAA, CSC, SIEE)	2.1. Produeix textos breus instructius mitjançant les estratègies d'expressió oral i els elements no verbals adequats a la situació comunicativa. (CL, CAA, CSC, SIEE)
Comunicació escrita: llegir i escriure		
Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos escrits dels àmbits personal i social (la carta de sol·licitud, les normes i les instruccions). Característiques bàsiques de textos escrits dels àmbits personal i social (la carta de sol·licitud, les normes i les instruccions). Reflexió sobre la importància de l'escriptura en el desenvolupament personal, com a instrument potenciador de la creativitat. Creació de textos escrits propis dels àmbits personal i social (cartes de sol·licitud, normes i instruccions), individuals i col·lectius, amb adequació, coherència, cohesió i correcció, d'acord amb les característiques pròpies dels gèneres. Utilització guiada de les TIC en totes les fases del procés d'elaboració d'un projecte: localitzar, seleccionar, tractar, organitzar i emmagatzemar informació; crear textos escrits o audiovisuals; presentar el treball.	3. Interpretar textos escrits dels àmbits personal i social (cartes de sol·licitud, normes i instruccions), en suports diversos, a través de l'anàlisi dels elements formals i de contingut. (CL, CAA, CSC)	3.1. Practica diferents estratègies de lectura depenent de l'objectiu i del tipus de text. (CL, CAA, CSC) 3.2. Reconeix el tema i la intenció comunicativa de textos dels àmbits personal i social (cartes de sol·licitud, normes i instruccions), i n'identifica les característiques bàsiques. (CL, CAA) 3.3. Dedueix el tema principal de textos dels àmbits personal i social (cartes de sol·licitud, normes i instruccions), en reconeix la informació secundària i comprén les relacions que s'estableixen entre aquests. (CL, CAA)
	4. Planificar i escriure, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica, gramatical i lèxica, textos dels àmbits personal i social (cartes de sol·licitud, normes i instruccions). (CL, CAA, CSC)	4.1. Aplica progressivament les estratègies necessàries per a produir textos propis dels àmbits personal i social (cartes de sol·licitud, normes i instruccions) adequats, coherents i cohesionats. (CL, CAA) 4.2. Aplica tècniques diverses per a planificar els seus propis escrits: redacta esborranys d'escriptura. (CL, CAA) 4.3. Revisa el text en diverses fases per a aclarir problemes amb el contingut (idees i estructura) o la forma (puntuació, ortografia, gramàtica i presentació) i avalua la seua pròpia producció escrita o la dels companys. (CL, CAA, CSC) 4.4. Escriu textos propis dels àmbits personal i social (cartes de sol·licitud, normes i instruccions) imitant textos model. (CL, CAA)
	5. Dur a terme amb creativitat projectes de treball individuals o col·lectius, amb l'ajuda de guies o models, seguint les fases del procés d'un projecte de treball, fent servir les TIC per a obtenir textos dels àmbits personal i social (cartes de sol·licitud, normes i instruccions). (CL, CAA, CD, CSC, SIEE)	5.1. Planifica i du a terme amb creativitat i iniciativa, de manera individual o en equip, projectes de treball seguint models. (CL, CAA, CSC, SIEE) 5.2. Coneix i utilitza eines de les tecnologies de la informació i la comunicació, participant, intercanviant opinions, comentant i valorant escrits aliens, o escrivint i donant a conéixer els seus. (CL, CAA, CD, CSC, SIEE)
Coneixement de la llengua		
Reconeixement, classificació i ús de les categories gramaticals: el substantiu, l'adjectiu qualificatiu i els determinants. Coneixement, ús i valoració de les normes ortogràfiques i gramaticals.	6. Reconéixer, classificar i usar les categories gramaticals: el substantiu, l'adjectiu qualificatiu i els determinants. (CL)	6.1. Reconeix, classifica i usa les categories gramaticals: el substantiu, l'adjectiu qualificatiu i els determinants. (CL)
	7. Aplicar els coneixements sobre les normes ortogràfiques de la llengua per a produir i comprendre textos orals i escrits amb correcció. (CL, CAA)	7.1. Reconeix i corregeix errades ortogràfiques i gramaticals en textos propis i aliens, aplicant-hi els coneixements adquirits per a millorar la producció de textos orals i escrits. (CL, CAA)

MAPA DE CONTINGUTS I RECURSOS

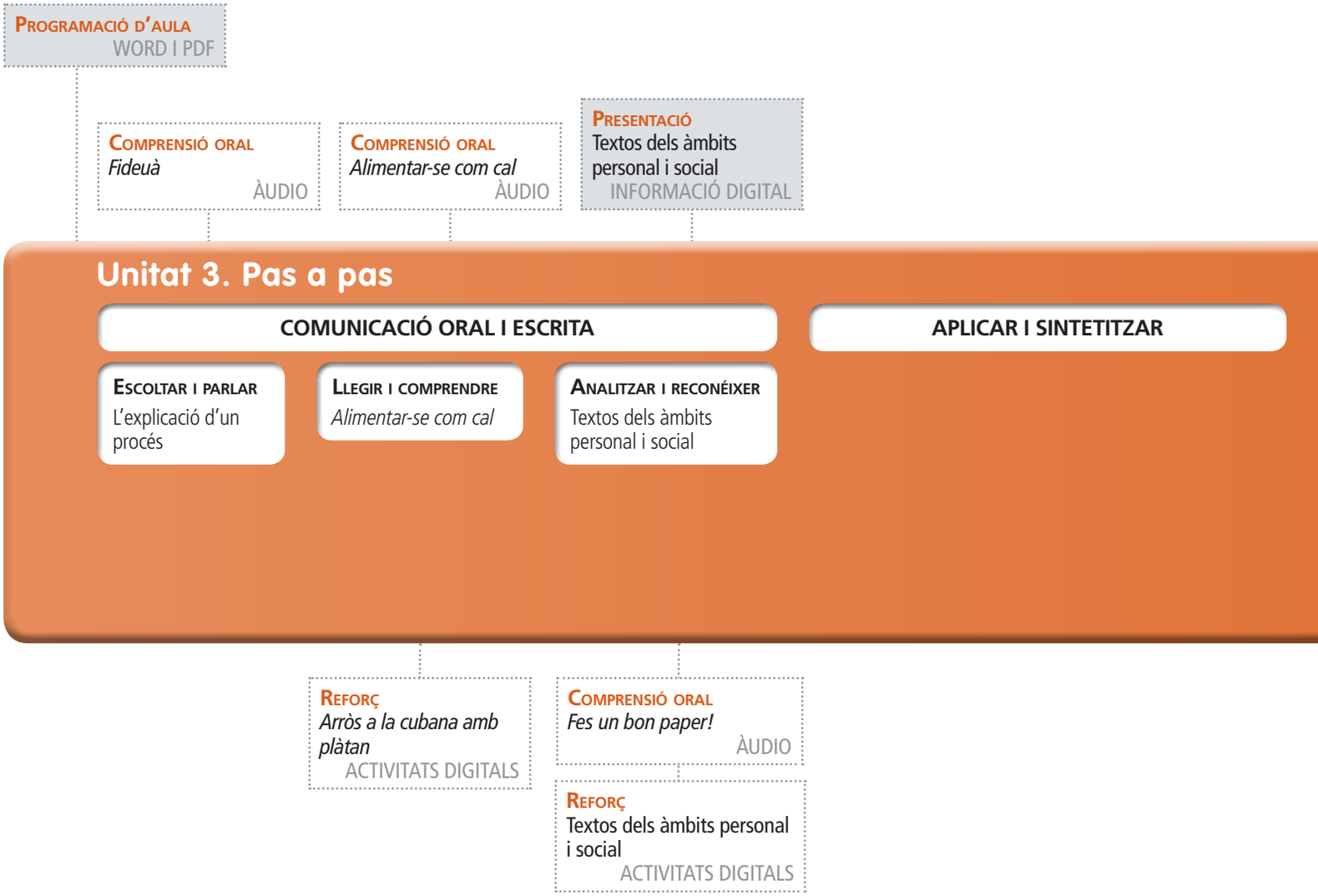

Contingut d'ús exclusiu del professor.

Contingut per a l'ús del professor i de l'alumne. La versió del professor disposa de les solucions de totes les activitats.

BIBLIOGRAFIA

AVL

Gramàtica normativa valenciana. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2006.

Cassany, Daniel

La cuina de l'escriptura. Barcelona: Empúries, 2010.

Coromina, Eusebi

Pràctiques d'expressió i comunicació. Vic: Eumo, 1991.

Lacreu, Josep

Gramàtica valenciana. Alzira: Bromera, 2009.

Lacreu, Josep

Manual d'ús de l'estàndard oral. València: Publicacions de la Universitat de València, 2010.

Mas i Marssenyac, Hermínia i Verdés i Prieto, Gemma

Aspectes de Llengua. De la paraula al text. Barcelona: Fausí, 1992.

Pellicer, Joan Enric

Guia essencial de la llengua. Xiva: Adonay, 2006.

Tuson, Jesús

Lingüística: una introducción al estudio del lenguaje, con textos comentados y ejercicios. Barcelona: Barcanova, 1991.

Presentació
Les classes de paraules (I)
INFORMACIÓ DIGITAL

Pronúncia
La síl·laba
ÀUDIO

Avaluació
Prova d'avaluació
ACTIVITATS DIGITALS I PDF

CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

Analitzar i reconéixer
Les classes de paraules (I)

Ampliar el lèxic
Estris de cuina

Practicar l'ortografia
La síl·laba. Diftongs, triftongs i hiats

APLICAR I SINTETITZAR

ACTIVITATS FINALS

Reforç
Les classes de paraules (I)
ACTIVITATS DIGITALS

Dictat
País del àfars, Etiòpia
ÀUDIO

Reforç
La síl·laba. Diftongs, triftongs i hiats
ACTIVITATS DIGITALS

WEBGRAFIA

Acadèmia Valenciana de la Llengua
www.avl.gva.es

Enciclopèdia catalana
www.enciclopedia.cat

Gramàtica normativa valenciana
www.avl.gva.es/va/documents-normatius/destacadoImagen/0/document/GNV.pdf

Tipologia textual
https://www.xtec.cat/ies-pere-vives/cat/dossier1.pdf

DESENVOLUPAMENT DE LA UNITAT

Per a començar...

Suggeriments didàctics

- Es proposa encetar la unitat comentant amb els alumnes els apartats QUÈ SAPS JA? i DE QUÈ SERÀS CAPAÇ? D'aquesta manera, podran començar a activar els coneixements ja adquirits relacionats amb aquests continguts, alhora que s'anticipen els temes que seran objecte d'aprenentatge en la UNITAT 3.
- Amb relació al punt anterior, se suggereix activar els coneixements previs que l'alumne té de cursos passats. Es tracta de formular preguntes senzilles que refresquen aquests coneixements i que els alumnes puguen respondre col·lectivament.
  - Alguna vegada has elaborat un plat seguint les instruccions d'una recepta?
  - Creus que t'alimentes de manera adequada?
  - Què és una carta de sol·licitud? I una instrucció? Saps quines són les normes de convivència del centre?
  - Per a què aprofiten els substantius, els adjectius qualificatius i els determinants?
  - Quins estris de cuina coneixes i uses?
  - Què és una síl·laba? En què es diferencien un diftong i un hiat?
- A continuació, es pot fer un recorregut pels continguts que s'estudiaran en la unitat, prenent com a referència l'esquema que figura en l'apartat QUÈ APRENDRÀS?
- Finalment, es pot comentar amb els alumnes la imatge d'entrada de la unitat. Es poden formular preguntes com ara les següents.
  - Què veus en la imatge?
  - Què et suggereix?
  - Quina flor és?
  - Trobes que pot tenir cap relació amb algun dels apartats de la unitat?

    La imatge remet a l'evolució, al creixement, al desenvolupament d'un ésser viu. Es podria aplicar al creixement (físic, psicològic, intel·lectual...) que experimentem al llarg de la vida.

Comunicació oral i escrita: escoltar i parlar

Suggeriments didàctics

Les activitats que es proposen en Escoltar i parlar persegueixen una finalitat clara: fomentar la comunicació oral, que es pot dur a terme dins de l'aula, per mitjà d'exercicis en què es pot participar com a grup (comentaris en veu alta sobre la comprensió i debat per a l'expressió).

L'àudio de la recepta que explica com s'ha d'elaborar la fideuada de Gandia pot servir perquè els alumnes s'adonen que en aquesta classe de textos seguir l'ordre de les instruccions és fonamental per a assolir el resultat que es vol.

Per a treballar amb l'àudio es pot seguir aquesta seqüència.

1. **Escolta general.** Es procedeix a escoltar-lo sencer sense comentaris, sense pauses, per a copsar la informació que s'hi transmet i ordenar els passos que cal seguir per a preparar aquest plat.
2. **Diàleg en grup.** Els alumnes responen a les preguntes sobre el contingut del text i arriben a un consens pel que fa a l'ordre de les instruccions per a fer la fideuada.
3. **Translació.** Els alumnes, individualment, decideixen el plat sobre el qual han de fer la recepta i cerquen informació pel que fa als ingredients (amb les quantitats recomanades per a cada un) i als estris que necessiten, i als passos que han de seguir per a elaborar-lo. Tot seguit, ho escriuen de manera esquemàtica seguint aquest mateix ordre.
4. **Planificació.** Els alumnes, individualment, interioritzen l'esquema, que els aprofitarà com a suport per a l'exposició.
5. **Presentació.** Abans de començar l'exposició oral, es repassen les estratègies per a parlar en públic que s'ofereixen en aquesta pàgina.

Solucions de les activitats

1. Cal que els alumnes escolten la recepta amb atenció.

2. Les respostes són les següents.

a) Els ingredients necessaris per a fer una fideuada són calamars, tonyina, tomaca, morralla de peix, pasta de fideus, pimentó roig, nyores i alls.

b) Segons la llegenda, aquest plat típic valencià va ser creat per uns pescadors.

c) Les quantitats de matèria que s'expressen en aquesta recepta estan previstes per a 4 racions.

3. Els passos per a fer la fideuada són aquests.

1. Es bull la morralla a foc lent, es cola i es reserva el caldo.
4. Els fideus es passen per l'oli del sofregit.
6. Quan tot està ben sofregit, s'afig als fideus el caldo i es bull durant 15-18 minuts.
7. Per acabar, s'hi incorporen les penquetes de pimentó.
2. Se sofrigen les nyores, la tomaca i el pimentó roig.
5. S'hi afig la picada, el safrà i els calamars menuts i es remena.
3. Es fa una picada amb les nyores i els alls, i es reserva.

4. Resposta lliure.

CONTINGUTS DIGITALS

Document:
Programació d'aula

Àudio:
Fideuà

Comunicació oral i escrita: llegir i comprendre

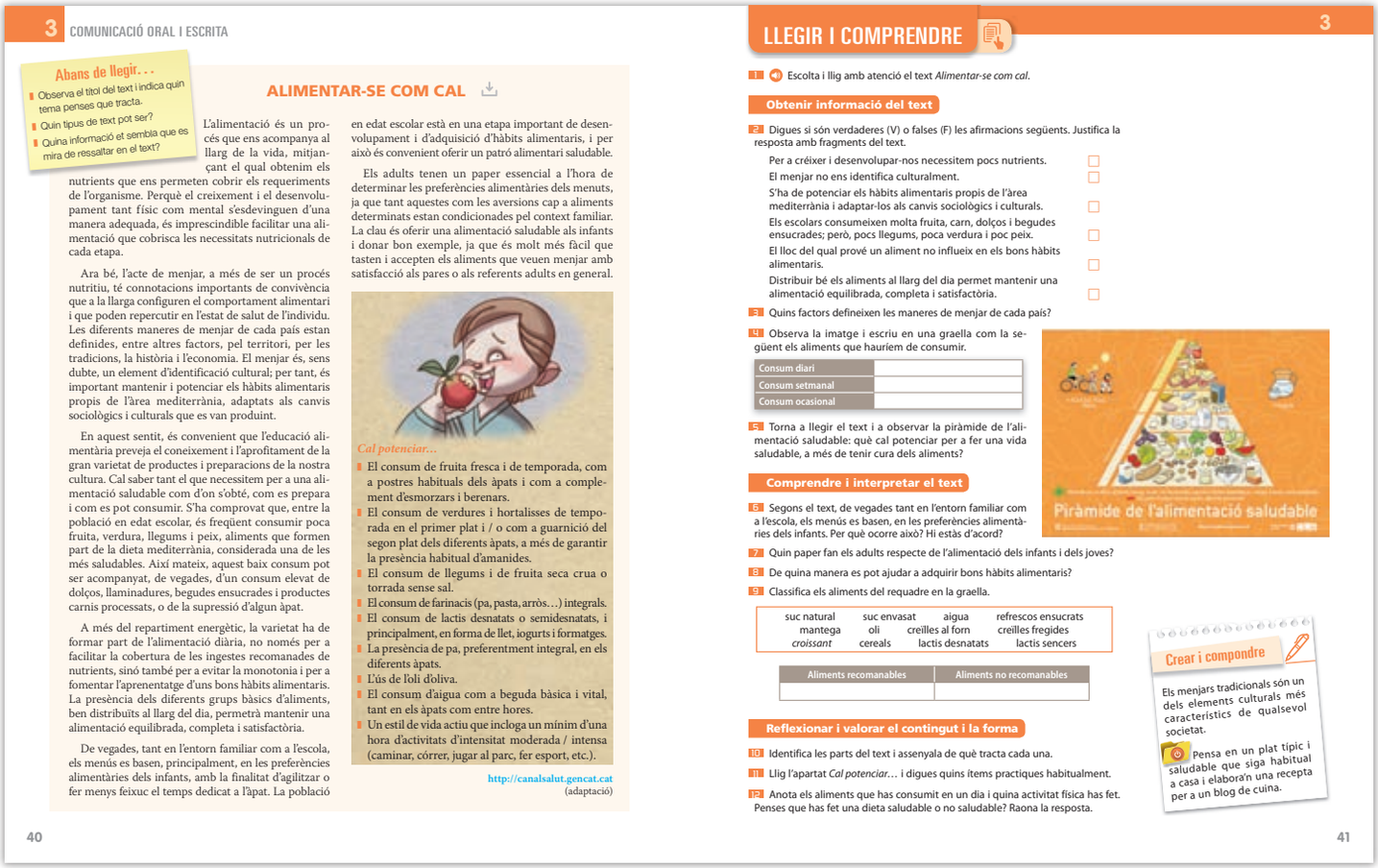

3 COMUNICACIÓ ORAL I ESCRITA

Abans de llegir...
- Observa el títol del text i indica quin tema penses que tracta.
- Quin tipus de text pot ser?
- Quina informació et sembla que es mira de ressaltar en el text?

ALIMENTAR-SE COM CAL

L'alimentació és un procés que ens acompanya al llarg de la vida, mitjançant el qual obtenim els nutrients que ens permeten cobrir els requeriments de l'organisme. Perquè el creixement i el desenvolupament tant físic com mental s'esdevinguen d'una manera adequada, és imprescindible facilitar una alimentació que cobrisca les necessitats nutricionals de cada etapa.

Ara bé, l'acte de menjar, a més de ser un procés nutritiu, té connotacions importants de convivència que a la llarga configuren el comportament alimentari i que poden repercutir en l'estat de salut de l'individu. Les diferents maneres de menjar de cada país estan definides, entre altres factors, pel territori, per les tradicions, la història i l'economia. El menjar és, sens dubte, un element d'identificació cultural; per tant, és important mantenir i potenciar els hàbits alimentaris propis de l'àrea mediterrània, adaptats als canvis sociològics i culturals que es van produint.

En aquest sentit, és convenient que l'educació alimentària preveja el coneixement i l'aprofitament de la gran varietat de productes i preparacions de la nostra cultura. Cal saber tant el que necessitem per a una alimentació saludable com d'on s'obté, com es prepara i com es pot consumir. S'ha comprovat que, entre la població en edat escolar, és freqüent consumir poca fruita, verdura, llegums i peix, aliments que formen part de la dieta mediterrània, considerada una de les més saludables. Així mateix, aquest baix consum pot ser acompanyat, de vegades, d'un consum elevat de dolços, llaminadures, begudes ensucrades i productes carnis processats, o de la supressió d'algun àpat.

A més del repartiment energètic, la varietat ha de formar part de l'alimentació diària, no només per a facilitar la cobertura de les ingestes recomanades de nutrients, sinó també per a evitar la monotonia i per a fomentar l'aprenentatge d'uns bons hàbits alimentaris. La presència dels diferents grups bàsics d'aliments, ben distribuïts al llarg del dia, permetrà mantenir una alimentació equilibrada, completa i satisfactòria.

De vegades, tant en l'entorn familiar com a l'escola, els menús es basen, principalment, en les preferències alimentàries dels infants, amb la finalitat d'agilitzar o fer menys feixuc el temps dedicat a l'àpat. La població en edat escolar està en una etapa important de desenvolupament i d'adquisició d'hàbits alimentaris, i per això és convenient oferir un patró alimentari saludable.

Els adults tenen un paper essencial a l'hora de determinar les preferències alimentàries dels menuts, ja que tant aquestes com les aversions cap a aliments determinats estan condicionades pel context familiar. La clau és oferir una alimentació saludable als infants i donar bon exemple, ja que és molt més fàcil que tasten i accepten els aliments que veuen menjar amb satisfacció als pares o als referents adults en general.

Cal potenciar...
- El consum de fruita fresca i de temporada, com a postres habituals dels àpats i com a complement d'esmorzars i berenars.
- El consum de verdures i hortalisses de temporada en el primer plat i / o com a guarnició del segon plat dels diferents àpats, a més de garantir la presència habitual d'amanides.
- El consum de llegums i de fruita seca crua o torrada sense sal.
- El consum de farinacis (pa, pasta, arròs...) integrals.
- El consum de lactis desnatats o semidesnatats, i principalment, en forma de llet, iogurts i formatges.
- La presència de pa, preferentment integral, en els diferents àpats.
- L'ús de l'oli d'oliva.
- El consum d'aigua com a beguda bàsica i vital, tant en els àpats com entre hores.
- Un estil de vida actiu que incloga un mínim d'una hora d'activitats d'intensitat moderada / intensa (caminar, córrer, jugar al parc, fer esport, etc.).

http://canalsalut.gencat.cat
(adaptació)

40

LLEGIR I COMPRENDRE 3

1 Escolta i llig amb atenció el text *Alimentar-se com cal*.

Obtenir informació del text

2 Digues si són verdaderes (V) o falses (F) les afirmacions següents. Justifica la resposta amb fragments del text.
- Per a créixer i desenvolupar-nos necessitem pocs nutrients. ☐
- El menjar no ens identifica culturalment. ☐
- S'ha de potenciar els hàbits alimentaris propis de l'àrea mediterrània i adaptar-los als canvis sociològics i culturals. ☐
- Els escolars consumeixen molta fruita, carn, dolços i begudes ensucrades; però, pocs llegums, poca verdura i poc peix. ☐
- El lloc del qual prové un aliment no influeix en els bons hàbits alimentaris. ☐
- Distribuir bé els aliments al llarg del dia permet mantenir una alimentació equilibrada, completa i satisfactòria. ☐

3 Quins factors defineixen les maneres de menjar de cada país?

4 Observa la imatge i escriu en una graella com la següent els aliments que hauríem de consumir.

Consum diari	
Consum setmanal	
Consum ocasional	

5 Torna a llegir el text i a observar la piràmide de l'alimentació saludable: què cal potenciar per a fer una vida saludable, a més de tenir cura dels aliments?

Comprendre i interpretar el text

6 Segons el text, de vegades tant en l'entorn familiar com a l'escola, els menús es basen, en les preferències alimentàries dels infants. Per què ocorre això? Hi estàs d'acord?

7 Quin paper fan els adults respecte de l'alimentació dels infants i dels joves?

8 De quina manera es pot ajudar a adquirir bons hàbits alimentaris?

9 Classifica els aliments del requadre en la graella.

suc natural · suc envasat · aigua · refrescos ensucrats · mantega · oli · creïlles al forn · creïlles fregides · *croissant* · cereals · lactis desnatats · lactis sencers

Aliments recomanables	Aliments no recomanables

Reflexionar i valorar el contingut i la forma

10 Identifica les parts del text i assenyala de què tracta cada una.

11 Llig l'apartat *Cal potenciar...* i digues quins ítems practiques habitualment.

12 Anota els aliments que has consumit en un dia i quina activitat física has fet. Penses que has fet una dieta saludable o no saludable? Raona la resposta.

Crear i compondre

Els menjars tradicionals són un dels elements culturals més característics de qualsevol societat.

Pensa en un plat típic i saludable que siga habitual a casa i elabora'n una recepta per a un blog de cuina.

41

Suggeriments didàctics

- Amb el text *Alimentar-se com cal* que es presenta en aquest apartat podem treballar l'estructura del text expositiu que, alhora, inclou instruccions sobre una activitat determinada (en aquest cas, com ens podem alimentar de manera sana i equilibrada), i també pot aprofitar per a conscienciar els alumnes de la importància que té l'alimentació en el moment de desenvolupament físic i intel·lectual que tot just experimenten.
- Es recomana aquesta seqüència didàctica.

1. **Abans de llegir.** El dibuix que acompanya el text pot ajudar els alumnes a deduir el contingut del text abans de llegir-lo.
2. **Durant la lectura.** Es recomana el procés següent.
   a. **Lectura individual ràpida,** buscant-hi les paraules que puguen ser estranyes o desconegudes.
   b. **Lectura expressiva** en veu alta. Es dedueixen pel context les paraules desconegudes. Entre tots, s'assenyala el tema del text i els temes secundaris, i s'indica quina és la informació rellevant i quina l'accessòria i com està distribuïda. Finalment, se'n detecten les seqüències en què hi ha recomanacions.
3. **Després de llegir.** Es proposa el procés següent, per a millorar la comprensió lectora.
   a. Han de **confirmar** que la deducció anterior és correcta: el tema del text, els temes secundaris, la informació rellevant i l'accessòria i com es distribueix aquesta informació.
   b. Han de **resoldre les preguntes** del *Llibre de l'alumne* seguint el model d'anàlisi dels textos plantejat per PISA:
      - Localitzar i obtenir informació literal sobre el tema del text.
      - Determinar-ne la informació accessòria.
      - Deduir que la manera com s'ordena la informació permet que el text siga intel·ligible.
   c. Han de **reflexionar** sobre la importància que té alimentar-se de manera adequada, i encara més a l'edat que tenen, ja que pot tenir conseqüències en el futur.
   d. Han de **comentar-ho** entre tots.
4. **Crear i compondre.** Es tracta d'una activitat de creació en què l'alumne ha d'elaborar una recepta de cuina. L'objectiu de l'activitat és que l'alumne demostre que ha interioritzat el que ha treballat i elabore un text instructiu seguint un esquema i un ordre perquè el text siga comprensible per al receptor. A més a més, també practicarà els elements lingüístics que caracteritzen aquesta classe de textos.

Solucions de les activitats

Abans de llegir...

- Resposta orientativa. Tenint en compte el títol, el text tracta el tema de l'educació alimentària.
- Resposta orientativa. És un text expositiu que inclou recomanacions; per tant, també hi és present la modalitat textual instructiva.
- Resposta orientativa. S'hi mira de ressaltar com ha de ser una alimentació saludable i equilibrada.

Llegir i comprendre

1. Cal llegir i escoltar el text amb atenció.

Obtenir informació del text

2. Per a créixer i desenvolupar-nos necessitem pocs nutrients. F
   (Perquè el creixement i el desenvolupament tant físic com mental s'esdevinguen d'una manera adequada, és imprescindible facilitar una alimentació que cobrisca les necessitats nutricionals de cada etapa.)
   El menjar no ens identifica culturalment. F
   (El menjar és, sens dubte, un element d'identificació cultural.)
   S'ha de potenciar els hàbits alimentaris propis de l'àrea mediterrània i adaptar-los als canvis sociològics i culturals. V
   (És important mantenir i potenciar els hàbits alimentaris propis de l'àrea mediterrània, adaptats als canvis sociològics i culturals que es van produint.)
   Els escolars consumeixen molta fruita, carn, dolços i begudes ensucrades; però, pocs llegums, poca verdura i poc peix. F
   (S'ha comprovat que, entre la població en edat escolar, és freqüent consumir poca fruita, verdura, llegums i peix, aliments que formen part de l'anomenada dieta mediterrània, considerada una d e les més saludables del món. Així mateix, aquest baix consum pot ser acompanyat, de vegades, d'un consum elevat de dolços, llaminadures, begudes ensucrades i productes carnis processats, o de la supressió d'algun àpat.)
   El lloc del qual prové un aliment no influeix en els bons hàbits alimentaris. F
   (És convenient que l'educació alimentària preveja el coneixement i l'aprofitament de la gran varietat de productes i preparacions de la nostra cultura. Cal saber tant el que necessitem per a una alimentació saludable com d'on s'obté, com es prepara i com es pot consumir.)
   Distribuir bé els aliments al llarg del dia permet mantenir una alimentació equilibrada, completa i satisfactòria. V
   (La presència dels diferents grups bàsics d'aliments, ben distribuïts al llarg del dia, permet mantenir una alimentació equilibrada, completa i satisfactòria.)

3. Els factors que defineixen les maneres de menjar de cada país són el territori, les tradicions, la història i l'economia.

4.

Consum diari	formatge, creïlles, llet semidesnatada, iogurt, verdures, hortalisses, fruita fresca, oli d'oliva, pa, arròs, fruita seca, pasta, llegums
Consum setmanal	carn magra, peix, ous, llegums
Consum ocasional	embotit, carn greixosa, mantega, begudes ensucrades, sucs, dolços, galetes, llepolies, brioixeria, creïlles fregides i altres *snacks* fregits i salats

5. Per a fer una vida saludable, a més de tenir cura dels aliments, cal potenciar l'activitat física diària i el consum d'aigua.

Comprendre i interpretar el text

6. Això ocorre «amb la finalitat d'agilitzar o fer menys feixuc el temps dedicat a l'àpat». Resposta lliure.
7. Els adults hi tenen un paper fonamental: els han d'oferir una alimentació saludable i variada, i donar-los bon exemple.
8. Es pot ajudar a adquirir bons hàbits alimentaris oferint productes variats i en quantitats equilibrades distribuïts en els diferents àpats del dia.
9.

Aliments recomanables	Aliments no recomanables
suc natural, aigua, oli, creïlles al forn, cereals, lactis desnatats	suc envasat, refrescos ensucrats, mantega, creïlles fregides, *croissant*, lactis sencers

Reflexionar i valorar el contingut i la forma

10. El text està dividit en tres parts: introducció, desenvolupament i conclusió (l'esquema típic del text expositiu), i té sis paràgrafs. El primer paràgraf correspon a la introducció. S'hi defineix el terme alimentació i s'hi explica la importància que té en cada etapa. El desenvolupament es divideix en tres apartats. En el primer, que consta de dos paràgrafs, s'explica la importància que té el menjar com un element d'identificació cultural i s'hi incideix en el fet que l'alimentació ha de donar prioritat als productes naturals propis i tradicionals davant dels processats i envasats. En el segon, amb un sol paràgraf, s'insisteix que l'alimentació ha de ser variada i ha d'estar distribuïda de manera equilibrada al llarg del dia. El tercer, que té dos paràgrafs, planteja el tema des de la perspectiva de l'entorn familiar. No hi ha una conclusió pròpiament dita, encara que els darrers dos paràgrafs, a més d'aportar més informació dins de l'apartat anterior també extrau conclusions.
11. i 12. Resposta lliure.

Crear i compondre

Resposta lliure.

CONTINGUTS DIGITALS

Àudio:	Reforç:
Alimentar-se com cal	*Arròs a la cubana amb plàtan*

Comunicació oral i escrita: analitzar i reconéixer

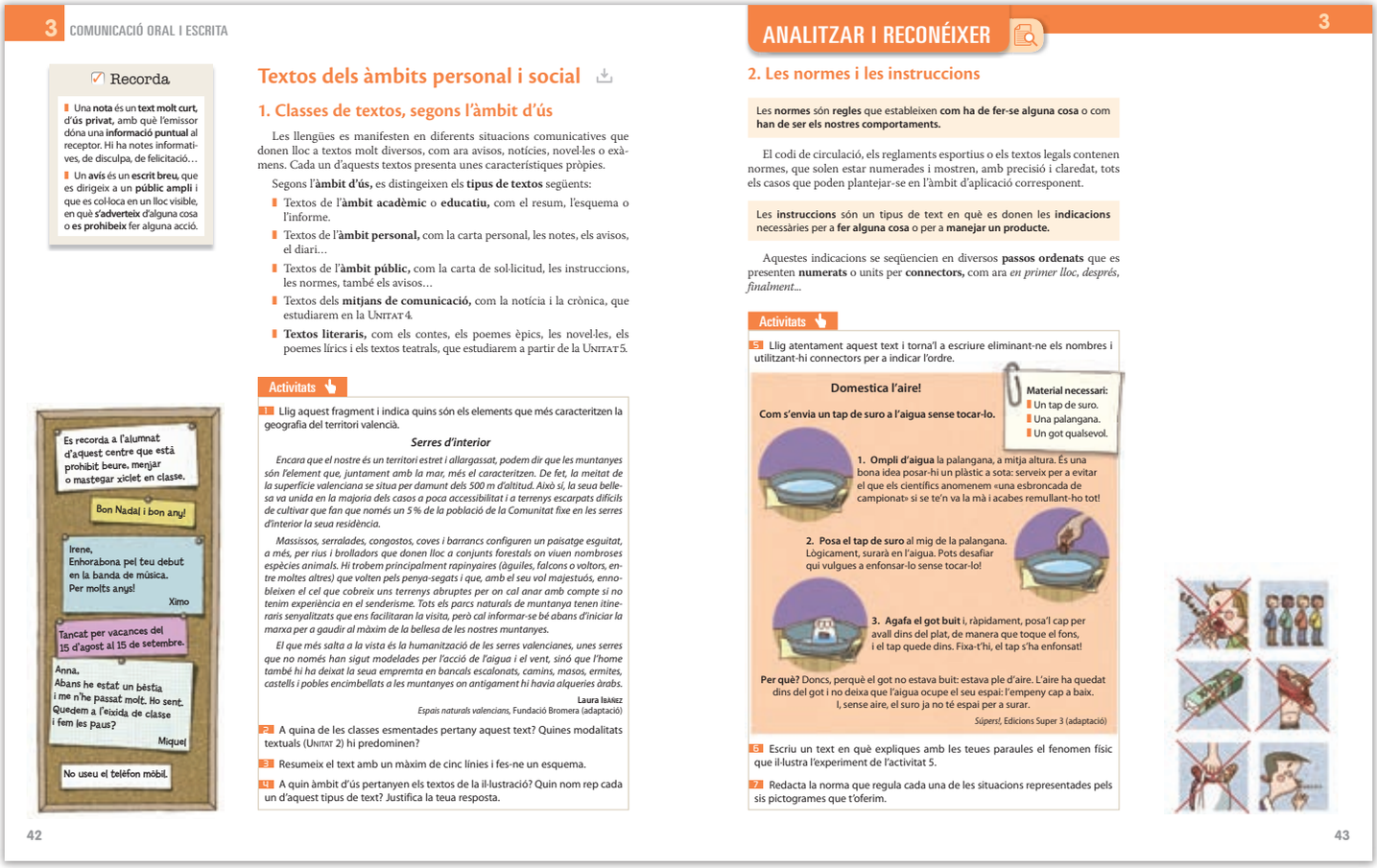

3 COMUNICACIÓ ORAL I ESCRITA

Recorda

- Una **nota** és un **text molt curt**, d'**ús privat,** amb què l'emissor dóna una **informació puntual** al receptor. Hi ha notes informatives, de disculpa, de felicitació…
- Un **avís** és un **escrit breu,** que es dirigeix a un **públic ampli** i que es col·loca en un lloc visible, en què s'**adverteix** d'alguna cosa o es **prohibeix** fer alguna acció.

Textos dels àmbits personal i social

1. Classes de textos, segons l'àmbit d'ús

Les llengües es manifesten en diferents situacions comunicatives que donen lloc a textos molt diversos, com ara avisos, notícies, novel·les o exàmens. Cada un d'aquests textos presenta unes característiques pròpies.

Segons l'**àmbit d'ús,** es distingeixen els **tipus de textos** següents:

- Textos de l'**àmbit acadèmic** o **educatiu,** com el resum, l'esquema o l'informe.
- Textos de l'**àmbit personal,** com la carta personal, les notes, els avisos, el diari…
- Textos de l'**àmbit públic,** com la carta de sol·licitud, les instruccions, les normes, també els avisos…
- Textos dels **mitjans de comunicació,** com la notícia i la crònica, que estudiarem en la UNITAT 4.
- **Textos literaris,** com els contes, els poemes èpics, les novel·les, els poemes lírics i els textos teatrals, que estudiarem a partir de la UNITAT 5.

Activitats

1. Llig aquest fragment i indica quins són els elements que més caracteritzen la geografia del territori valencià.

Serres d'interior

Encara que el nostre és un territori estret i allargassat, podem dir que les muntanyes són l'element que, juntament amb la mar, més el caracteritzen. De fet, la meitat de la superfície valenciana se situa per damunt dels 500 m d'altitud. Això sí, la seua bellesa va unida en la majoria dels casos a poca accessibilitat i a terrenys escarpats difícils de cultivar que fan que només un 5 % de la població de la Comunitat fixe en les serres d'interior la seua residència.

Massissos, serralades, congostos, coves i barrancs configuren un paisatge esguitat, a més, per rius i brolladors que donen lloc a conjunts forestals on viuen nombroses espècies animals. Hi trobem principalment rapinyaires (àguiles, falcons o voltors, entre moltes altres) que volten pels penya-segats i que, amb el seu vol majestuós, ennobleixen el cel que cobreix uns terrenys abruptes per on cal anar amb compte si no tenim experiència en el senderisme. Tots els parcs naturals de muntanya tenen itineraris senyalitzats que ens facilitaran la visita, però cal informar-se bé abans d'iniciar la marxa per a gaudir al màxim de la bellesa de les nostres muntanyes.

El que més salta a la vista és la humanització de les serres valencianes, unes serres que no només han sigut modelades per l'acció de l'aigua i el vent, sinó que l'home també hi ha deixat la seua empremta en bancals escalonats, camins, masos, ermites, castells i pobles encimbellats a les muntanyes on antigament hi havia alqueries àrabs.

Laura IBÁÑEZ
Espais naturals valencians, Fundació Bromera (adaptació)

2. A quina de les classes esmentades pertany aquest text? Quines modalitats textuals (UNITAT 2) hi predominen?
3. Resumeix el text amb un màxim de cinc línies i fes-ne un esquema.
4. A quin àmbit d'ús pertanyen els textos de la il·lustració? Quin nom rep cada un d'aquest tipus de text? Justifica la teua resposta.

ANALITZAR I RECONÉIXER 3

2. Les normes i les instruccions

Les **normes** són **regles** que estableixen **com ha de fer-se alguna cosa** o com **han de ser els nostres comportaments.**

El codi de circulació, els reglaments esportius o els textos legals contenen normes, que solen estar numerades i mostren, amb precisió i claredat, tots els casos que poden plantejar-se en l'àmbit d'aplicació corresponent.

Les **instruccions** són un tipus de text en què es donen les **indicacions** necessàries per a **fer alguna cosa** o per a **manejar un producte.**

Aquestes indicacions se seqüencien en diversos **passos ordenats** que es presenten **numerats** o units per **connectors,** com ara *en primer lloc, després, finalment...*

Activitats

5. Llig atentament aquest text i torna'l a escriure eliminant-ne els nombres i utilitzant-hi connectors per a indicar l'ordre.

Domestica l'aire!

Com s'envia un tap de suro a l'aigua sense tocar-lo.

Material necessari:
- Un tap de suro.
- Una palangana.
- Un got qualsevol.

1. Omple d'aigua la palangana, a mitja altura. És una bona idea posar-hi un plàstic a sota: serveix per a evitar el que els científics anomenem «una esbroncada de campionat» si se te'n va la mà i acabes remullant-ho tot!

2. Posa el tap de suro al mig de la palangana. Lògicament, surarà en l'aigua. Pots desafiar qui vulgues a enfonsar-lo sense tocar-lo!

3. Agafa el got buit i, ràpidament, posa'l cap per avall dins del plat, de manera que toque el fons, i el tap quede dins. Fixa-t'hi, el tap s'ha enfonsat!

Per què? Doncs, perquè el got no estava buit: estava ple d'aire. L'aire ha quedat dins del got i no deixa que l'aigua ocupe el seu espai: l'empeny cap a baix. I, sense aire, el suro ja no té espai per a surar.

Súpers!, Edicions Super 3 (adaptació)

6. Escriu un text en què expliques amb les teues paraules el fenomen físic que il·lustra l'experiment de l'activitat 5.
7. Redacta la norma que regula cada una de les situacions representades pels sis pictogrames que t'oferim.

42 43

Suggeriments didàctics

- En la primera pàgina de COMUNICACIÓ ORAL I ESCRITA, després dels apartats ESCOLTAR I PARLAR i LLEGIR I COMPRENDRE, s'introdueix els alumnes en l'estudi de les diferents classes de textos o gèneres textuals segons l'àmbit d'ús, i se'ls recorda l'estructura i la finalitat que tenen dos d'aquests gèneres textuals, que pertanyen als àmbits personal (les notes i els avisos) i públic (els avisos). Amb aquesta presentació, es pot convidar els alumnes a reflexionar sobre el fet que les llengües no són estructures monolítiques, sinó que es manifesten de maneres molt distintes depenent del context comunicatiu.

  Tot seguit, amb les activitats que es proposen a partir del text expositiu, es pretén que els alumnes interioritzen la teoria que han estudiat en aquesta pàgina i, alhora, que recorden i apliquen els coneixements sobre les modalitats textuals que han treballat en la unitat anterior.
- En la segona pàgina de l'apartat, s'explica què són les normes i les instruccions perquè els alumnes es familiaritzen amb aquests tipus de textos que trobaran en diferents àmbits: l'acadèmic, el personal i el social. Les activitats aprofiten per a demostrar que han entés la teoria i que la saben aplicar, tant en l'elaboració d'un text instructiu (a partir del que es proposa en l'activitat 5) com en la redacció de normes (a partir de les il·lustracions que hi ha al marge de la pàgina).
- Com a activitat intermèdia, i a fi d'implicar els alumnes en una tasca col·lectiva, se'ls pot proposar que, en grups de tres, elaboren un decàleg de normes d'actuació a l'aula que els obligue a tots igualment, a fi que es responsabilitzen individualment i col·lectivament dels seus propis actes (per exemple: respectar el torn de paraula, mantenir neta l'aula, ser puntuals...). Les propostes de cada grup s'han d'analitzar i valorar, i, en acabant, triar de manera consensuada quines són pertinents, útils i necessàries. Finalment, cal redactar-les en un mural gran que s'ha de col·locar en un lloc visible de l'aula. Periòdicament, i amb el consentiment i la participació del tutor, si cal, se n'ha de fer una avaluació del grau de compliment.
- El professor té a l'abast una presentació sobre les diferents classes de textos segons l'àmbit d'ús, especialment els dels àmbits personal i social, i, concretament, les normes, les instruccions i la carta de sol·licitud, entre els continguts digitals. I, si considera necessari afermar aquests coneixements, pot utilitzar el material de reforç, en què s'ofereixen altres textos amb activitats d'aplicació.

Solucions de les activitats

1. Els elements que més caracteritzen la geografia del territori valencià són les muntanyes i la mar.
2. Aquest text pertany a l'àmbit acadèmic o educatiu. Hi predominen l'exposició i la descripció tècnica.
3. Resposta lliure.
4. Els textos que hi ha al marge pertanyen a l'àmbit d'ús personal i a l'àmbit d'ús públic. De dalt a baix, el primer, el quart i el sisé són avisos (escrit breu, que es dirigeix a un públic ampli i que es col·loca en un lloc visible, en què s'adverteix d'alguna cosa o es prohibeix fer alguna acció); mentre que el segon, el tercer i el cinqué són notes (text molt curt, d'ús privat, amb què l'emissor dóna una informació puntual al receptor: una felicitació, una disculpa...).
5. Resposta orientativa.

   Domestica l'aire!

   Com s'envia un tap de suro a l'aigua sense tocar-lo.

   En primer lloc / De primer / Primerament, ompli d'aigua la palangana, a mitja altura. És una bona idea posar-hi un plàstic a sota: serveix per a evitar el que els científics anomenem «una esbroncada de campionat» si se te'n va la mà i acabes remullant-ho tot!

   En acabant / Després / Tot seguit / A continuació, posa el tap de suro al mig de la palangana. Lògicament, surarà en l'aigua. Pots desafiar qui vulgues a enfonsar-lo sense tocar-lo!

   Finalment / Per acabar, agafa el got buit i, ràpidament, posa'l cap per avall dins del plat, de manera que toque el fons, i el tap quede dins. Fixa-t'hi, el tap s'ha enfonsat!

   Per què? Doncs, perquè el got no estava buit: estava ple d'aire. L'aire ha quedat dins del got i no deixa que l'aigua ocupe el seu espai: l'empeny cap a baix. I, sense aire, el suro ja no té espai per a surar.
6. Resposta lliure.
7. No crideu.

   Poseu-vos en fila.

   No mengeu xiclet.

   No us lleveu la camiseta.

   No dugueu menjar.

   Silenci.

CONTINGUTS DIGITALS

Presentació:
Textos dels àmbits personal i social

Reforç:
Textos dels àmbits personal i social

Comunicació oral i escrita: analitzar i reconéixer

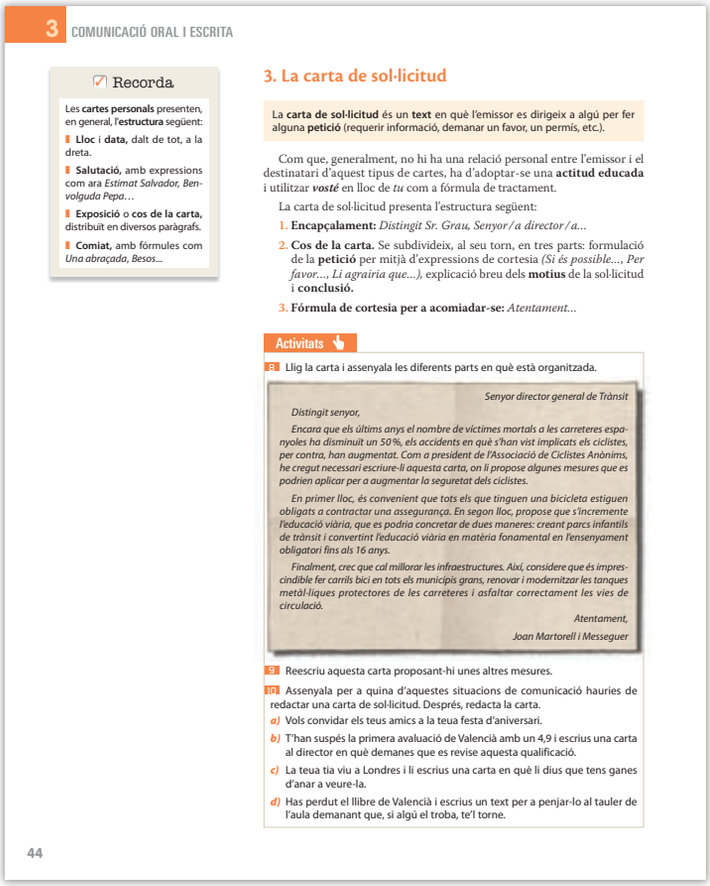

3 COMUNICACIÓ ORAL I ESCRITA

☑ Recorda

Les **cartes personals** presenten, en general, l'**estructura** següent:

- **Lloc** i **data,** dalt de tot, a la dreta.
- **Salutació,** amb expressions com ara *Estimat Salvador, Benvolguda Pepa…*
- **Exposició** o **cos de la carta,** distribuït en diversos paràgrafs.
- **Comiat,** amb fórmules com *Una abraçada, Besos…*

3. La carta de sol·licitud

La **carta de sol·licitud** és un **text** en què l'emissor es dirigeix a algú per fer alguna **petició** (requerir informació, demanar un favor, un permís, etc.).

Com que, generalment, no hi ha una relació personal entre l'emissor i el destinatari d'aquest tipus de cartes, ha d'adoptar-se una **actitud educada** i utilitzar ***vosté*** en lloc de *tu* com a fórmula de tractament.

La carta de sol·licitud presenta l'estructura següent:

1. **Encapçalament:** *Distingit Sr. Grau, Senyor/a director/a…*
2. **Cos de la carta.** Se subdivideix, al seu torn, en tres parts: formulació de la **petició** per mitjà d'expressions de cortesia *(Si és possible…, Per favor…, Li agrairia que…),* explicació breu dels **motius** de la sol·licitud i **conclusió.**
3. **Fórmula de cortesia per a acomiadar-se:** *Atentament…*

Activitats

E1 Llig la carta i assenyala les diferents parts en què està organitzada.

Senyor director general de Trànsit

Distingit senyor,

Encara que els últims anys el nombre de víctimes mortals a les carreteres espanyoles ha disminuït un 50 %, els accidents en què s'han vist implicats els ciclistes, per contra, han augmentat. Com a president de l'Associació de Ciclistes Anònims, he cregut necessari escriure-li aquesta carta, on li proposo algunes mesures que es podrien aplicar per a augmentar la seguretat dels ciclistes.

En primer lloc, és convenient que tots els que tinguen una bicicleta estiguen obligats a contractar una assegurança. En segon lloc, proposo que s'incremente l'educació viària, que es podria concretar de dues maneres: creant parcs infantils de trànsit i convertint l'educació viària en matèria fonamental en l'ensenyament obligatori fins als 16 anys.

Finalment, crec que cal millorar les infraestructures. Així, considere que és imprescindible fer carrils bici en tots els municipis grans, renovar i modernitzar les tanques metàl·liques protectores de les carreteres i asfaltar correctament les vies de circulació.

Atentament,

Joan Martorell i Messeguer

E2 Reescriu aquesta carta proposant-hi unes altres mesures.

E3 Assenyala per a quina d'aquestes situacions de comunicació hauries de redactar una carta de sol·licitud. Després, redacta la carta.

a) Vols convidar els teus amics a la teua festa d'aniversari.

b) T'han suspés la primera avaluació de Valencià amb un 4,9 i escrius una carta al director en què demanes que es revise aquesta qualificació.

c) La teua tia viu a Londres i li escrius una carta en què li dius que tens ganes d'anar a veure-la.

d) Has perdut el llibre de Valencià i escrius un text per a penjar-lo al tauler de l'aula demanant que, si algú el troba, te'l torne.

44

Solucions de les activitats

8. La resposta és la següent.

1. Encapçalament: *Senyor director general de Trànsit Distingit senyor*.
2. Cos: els tres paràgrafs. En el primer paràgraf s'expliquen els motius de la sol·licitud. En els dos darrers paràgrafs es formulen tres peticions.
3. Fórmula de cortesia per a acomiadar-se: *Atentament.*

9. RESPOSTA LLIURE.

10. La resposta correcta és la ***b)***.

La segona part de l'activitat és de RESPOSTA LLIURE. En aquesta activitat, l'alumne ha de redactar una carta de sol·licitud seguint l'estructura que es proposa en aquesta mateixa pàgina.

CONTINGUTS DIGITALS

Presentació:

Textos dels àmbits personal i social

Àudio:

Fes un bon paper!

Reforç:

Textos dels àmbits personal i social

Suggeriments didàctics

- En la tercera pàgina de *Comunicació oral i escrita* es planteja la carta de sol·licitud com una eina que permetrà als alumnes exposar de manera formal i argumentada qualsevol petició que vulguen fer en àmbits d'ús formals. N'han d'identificar els elements que l'estructuren i ser conscients que és un gènere textual que no admet la familiaritat en el tractament i presenta estructures estereotipades. La millor manera de demostrar que l'estructura i els elements lingüístics que caracteritzen la carta de sol·licitud s'han interioritzat és elaborant-ne una, tal com es proposa en l'activitat 10.

Comunicació oral i escrita: aplicar i sintetitzar

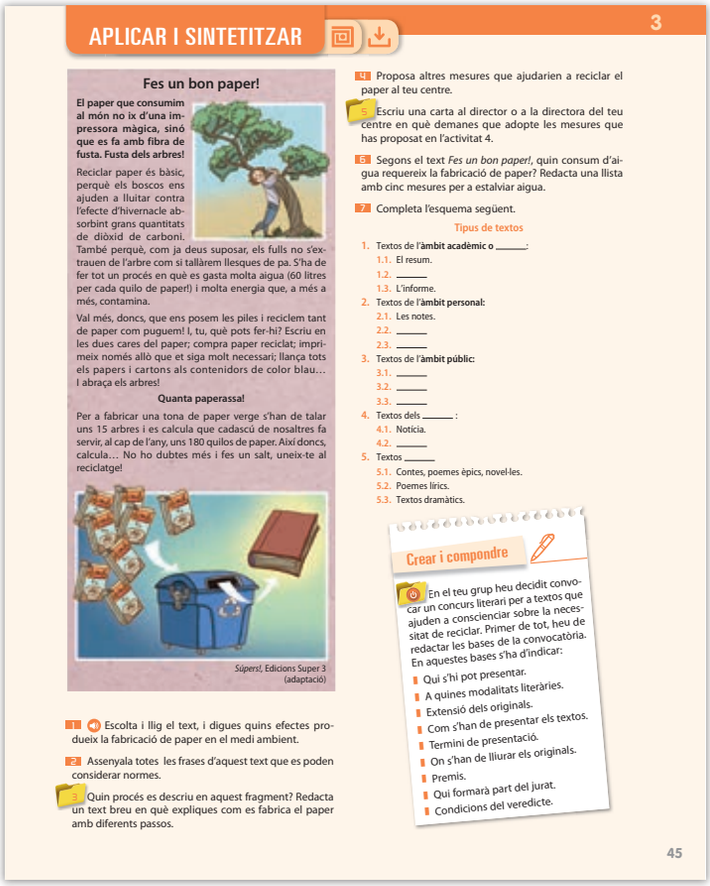

APLICAR I SINTETITZAR 3

Fes un bon paper!

El paper que consumim al món no ix d'una impressora màgica, sinó que es fa amb fibra de fusta. Fusta dels arbres!

Reciclar paper és bàsic, perquè els boscos ens ajuden a lluitar contra l'efecte d'hivernacle absorbint grans quantitats de diòxid de carboni. També perquè, com ja deus suposar, els fulls no s'extrauen de l'arbre com si tallàrem llesques de pa. S'ha de fer tot un procés en què es gasta molta aigua (60 litres per cada quilo de paper!) i molta energia que, a més a més, contamina.

Val més, doncs, que ens posem les piles i reciclem tant de paper com puguem! I, tu, què pots fer-hi? Escriu en les dues cares del paper; compra paper reciclat; imprimeix només allò que et siga molt necessari; llança tots els papers i cartons als contenidors de color blau… I abraça els arbres!

Quanta paperassa!

Per a fabricar una tona de paper verge s'han de talar uns 15 arbres i es calcula que cadascú de nosaltres fa servir, al cap de l'any, uns 180 quilos de paper. Així doncs, calcula… No ho dubtes més i fes un salt, uneix-te al reciclatge!

Súpers!, Edicions Super 3 (adaptació)

1 Escolta i llig el text, i digues quins efectes produeix la fabricació de paper en el medi ambient.

2 Assenyala totes les frases d'aquest text que es poden considerar normes.

3 Quin procés es descriu en aquest fragment? Redacta un text breu en què expliques com es fabrica el paper amb diferents passos.

4 Proposa altres mesures que ajudarien a reciclar el paper al teu centre.

5 Escriu una carta al director o a la directora del teu centre en què demanes que adopte les mesures que has proposat en l'activitat 4.

6 Segons el text *Fes un bon paper!*, quin consum d'aigua requereix la fabricació de paper? Redacta una llista amb cinc mesures per a estalviar aigua.

7 Completa l'esquema següent.

Tipus de textos

1. Textos de l'**àmbit acadèmic o** _____:
   - 1.1. El resum.
   - 1.2. _____
   - 1.3. L'informe.
2. Textos de l'**àmbit personal:**
   - 2.1. Les notes.
   - 2.2. _____
   - 2.3. _____
3. Textos de l'**àmbit públic:**
   - 3.1. _____
   - 3.2. _____
   - 3.3. _____
4. Textos dels _____ :
   - 4.1. Notícia.
   - 4.2. _____
5. Textos _____
   - 5.1. Contes, poemes èpics, novel·les.
   - 5.2. Poemes lírics.
   - 5.3. Textos dramàtics.

Crear i compondre

En el teu grup heu decidit convocar un concurs literari per a textos que ajuden a conscienciar sobre la necessitat de reciclar. Primer de tot, heu de redactar les bases de la convocatòria. En aquestes bases s'ha d'indicar:

- Qui s'hi pot presentar.
- A quines modalitats literàries.
- Extensió dels originals.
- Com s'han de presentar els textos.
- Termini de presentació.
- On s'han de lliurar els originals.
- Premis.
- Qui formarà part del jurat.
- Condicions del veredicte.

45

Suggeriments didàctics

- Per a aplicar els coneixements apresos al llarg de la unitat i afermar els continguts fonamentals, s'hi proposa un text en què hi ha presents seqüències de les modalitats textuals expositiva, argumentativa i instructiva, que, a més, serveix com a base per a elaborar textos propis.
- La pàgina es clou amb una activitat basada en la posada en pràctica d'una tècnica de treball: l'emplenament d'un esquema, que permet a l'alumne exercitar la capacitat de síntesi.
- D'altra banda, en l'apartat *Crear i compondre* es proposa una activitat guiada d'elaboració d'un text (les bases d'una convocatòria), en què els alumnes han de demostrar que han interioritzat el que s'ha treballat en l'apartat. Pot ser interessant, una vegada acabada l'activitat, posar en comú els textos resultants amb la finalitat d'analitzar-los i valorar si són correctes formalment. Pot servir per a extraure, a manera de recapitulació, les característiques que ha de tenir qualsevol base de convocatòria.

Solucions de les activitats

1. Per a fabricar paper s'han de talar arbres (cosa que fa minvar els boscos, que ens ajuden a lluitar contra l'efecte d'hivernacle absorbint grans quantitats de diòxid de carboni), amb la fusta dels quals se segueix un procés en què es gasta molta aigua i molta energia que, a més a més, contamina.
2. Es poden considerar normes les frases següents.

   Escriu en les dues cares del paper.

   Compra paper reciclat.

   Imprimeix només allò que et siga molt necessari.

   Llança tots els papers i cartons als contenidors de color blau.
3. S'hi descriu el procés de fabricació del paper. La segona part de l'activitat és de Resposta lliure.
4. Resposta lliure. En aquesta activitat els alumnes han d'elaborar normes tot usant l'imperatiu o, si són negatives, el present de subjuntiu.
5. Resposta lliure. En aquesta activitat, l'alumne ha de redactar una carta de sol·licitud seguint l'estructura que es proposa en la pàgina anterior.
6. Per a fabricar un quilo de paper es gasten 60 litres d'aigua. La segona part de l'activitat és de Resposta lliure.
7. Tipus de textos

   1. **Textos de l'àmbit acadèmic o educatiu:**
      - 1.1. El resum.
      - 1.2. L'esquema.
      - 1.3. L'informe.
   2. **Textos de l'àmbit personal:**
      - 2.1. Les notes.
      - 2.2. La carta personal.
      - 2.3. El diari
   3. **Textos de l'àmbit públic:**
      - 3.1. Les normes.
      - 3.2. Les instruccions.
      - 3.3. Les cartes de sol·licitud.
   4. **Textos dels mitjans de comunicació:**
      - 4.1. Notícia.
      - 4.2. Crònica.
   5. **Textos literaris:**
      - 5.1. Contes, poemes èpics, novel·les.
      - 5.2. Poemes lírics.
      - 5.3. Textos dramàtics.

Crear i compondre

Resposta lliure.

Coneixement de la llengua: analitzar i reconéixer

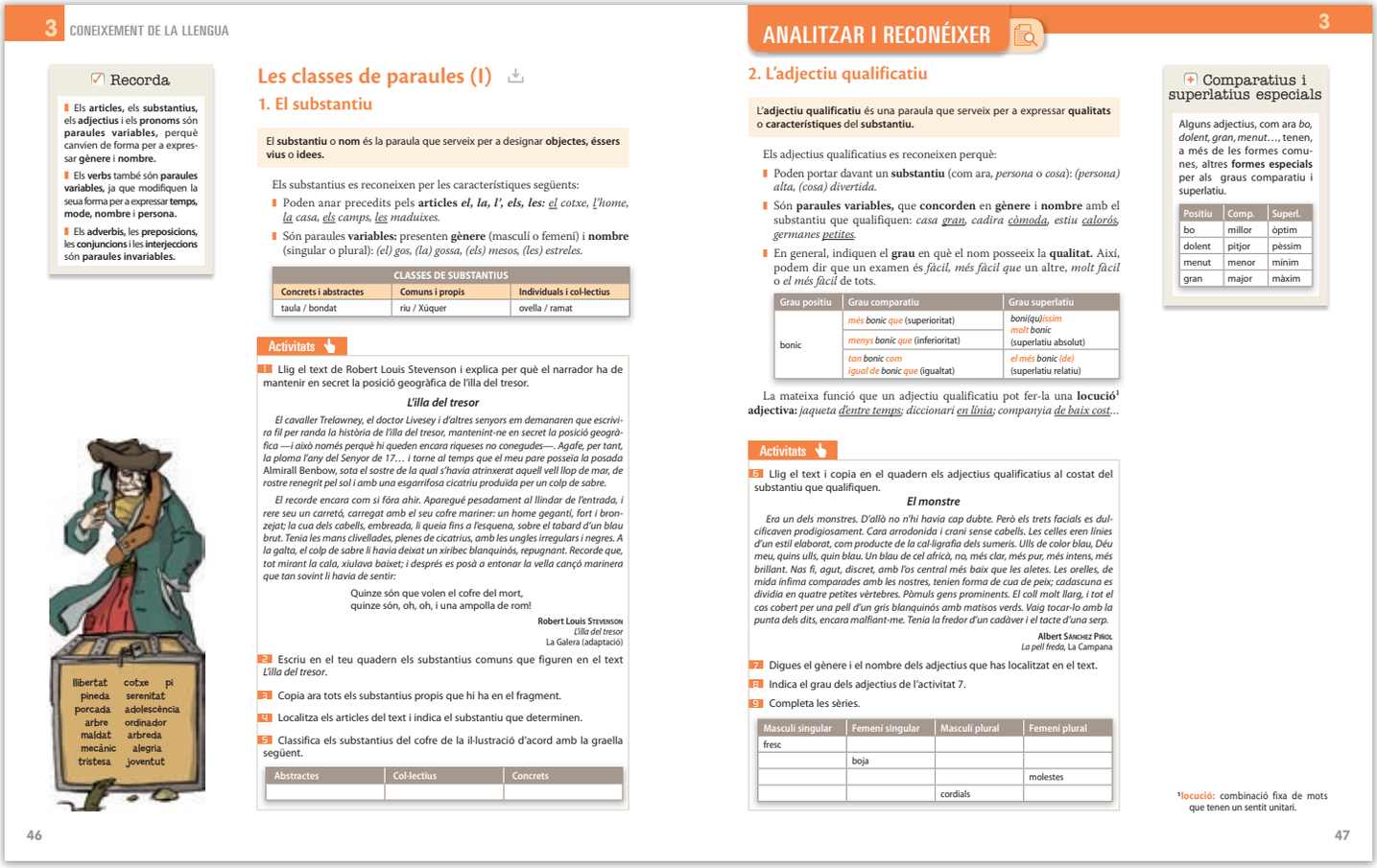

3 CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

Recorda

- Els **articles,** els **substantius,** els **adjectius** i els **pronoms** són **paraules variables,** perquè canvien de forma per a expressar **gènere** i **nombre.**
- Els **verbs** també són **paraules variables,** ja que modifiquen la seua forma per a expressar **temps, mode, nombre** i **persona.**
- Els **adverbis,** les **preposicions,** les **conjuncions** i les **interjeccions** són **paraules invariables.**

Les classes de paraules (I)

1. El substantiu

El **substantiu** o **nom** és la paraula que serveix per a designar **objectes, éssers vius** o **idees.**

Els substantius es reconeixen per les característiques següents:

- Poden anar precedits pels **articles *el, la, l', els, les:*** *el cotxe, l'home, la casa, els camps, les maduixes.*
- Són paraules **variables:** presenten **gènere** (masculí o femení) i **nombre** (singular o plural): *(el) gos, (la) gossa, (els) mesos, (les) estreles.*

CLASSES DE SUBSTANTIUS		
Concrets i abstractes	**Comuns i propis**	**Individuals i col·lectius**
taula / bondat	riu / Xúquer	ovella / ramat

Activitats

1 Llig el text de Robert Louis Stevenson i explica per què el narrador ha de mantenir en secret la posició geogràfica de l'illa del tresor.

L'illa del tresor

El cavaller Trelawney, el doctor Livesey i d'altres senyors em demanaren que escriviera fil per randa la història de l'illa del tresor, mantenint-ne en secret la posició geogràfica —i això només perquè hi queden encara riqueses no conegudes—. Agafe, per tant, la ploma l'any del Senyor de 17… i torne al temps que el meu pare posseïa la posada Almirall Benbow, *sota el sostre de la qual s'havia atrinxerat aquell vell llop de mar, de rostre renegrit pel sol i amb una esgarrifosa cicatriu produïda per un colp de sabre.*

El recorde encara com si fóra ahir. Aparegué pesadament al llindar de l'entrada, i rere seu un carretó, carregat amb el seu cofre mariner: un home geganti, fort i bronzejat; la cua dels cabells, embreada, li queia fins a l'esquena, sobre el tabard d'un blau brut. Tenia les mans clivellades, plenes de cicatrius, amb les ungles irregulars i negres. A la galta, el colp de sabre li havia deixat un xiribec blanquinós, repugnant. Recorde que, tot mirant la cala, xiulava baixet; i després es posà a entonar la vella cançó marinera que tan sovint li havia de sentir:

Quinze són que volen el cofre del mort,
quinze són, oh, oh, i una ampolla de rom!

Robert Louis Stevenson
L'illa del tresor
La Galera (adaptació)

2 Escriu en el teu quadern els substantius comuns que figuren en el text *L'illa del tresor.*

3 Copia ara tots els substantius propis que hi ha en el fragment.

4 Localitza els articles del text i indica el substantiu que determinen.

5 Classifica els substantius del cofre de la il·lustració d'acord amb la graella següent.

Abstractes	Col·lectius	Concrets

46

ANALITZAR I RECONÉIXER 3

2. L'adjectiu qualificatiu

L'adjectiu qualificatiu és una paraula que serveix per a expressar **qualitats** o **característiques** del **substantiu.**

Els adjectius qualificatius es reconeixen perquè:

- Poden portar davant un **substantiu** (com ara, *persona* o *cosa*): *(persona) alta, (cosa) divertida.*
- Són **paraules variables,** que **concorden** en **gènere** i **nombre** amb el substantiu que qualifiquen: *casa gran, cadira còmoda, estiu calorós, germanes petites.*
- En general, indiquen el **grau** en què el nom posseeix la **qualitat.** Així, podem dir que un examen és *fàcil, més fàcil que* un altre, *molt fàcil* o *el més fàcil* de tots.

Grau positiu	Grau comparatiu	Grau superlatiu
bonic	*més* bonic *que* (superioritat)	bonic*(a)issim* / *molt* bonic (superlatiu absolut)
	menys bonic *que* (inferioritat)	
	tan bonic *com* / *igual de* bonic *que* (igualtat)	*el més* bonic *(de)* (superlatiu relatiu)

La mateixa funció que un adjectiu qualificatiu pot fer-la una **locució**[1] **adjectiva:** *jaqueta d'entre temps; diccionari en línia; companyia de baix cost…*

Activitats

6 Llig el text i copia en el quadern els adjectius qualificatius al costat del substantiu que qualifiquen.

El monstre

Era un dels monstres. D'allò no n'hi havia cap dubte. Però els trets facials es dulcificaven prodigiosament. Cara arrodonida i crani sense cabells. Les celles eren línies d'un estil elaborat, com producte de la cal·ligrafia dels sumeris. Ulls de color blau, Déu meu, quins ulls, quin blau. Un blau de cel africà, no, més clar, més pur, més intens, més brillant. Nas fi, agut, discret, amb l'os central més baix que les aletes. Les orelles, de mida ínfima comparades amb les nostres, tenien forma de cua de peix; cadascuna es dividia en quatre petites vèrtebres. Pòmuls gens prominents. El coll molt llarg, i tot el cos cobert per una pell d'un gris blanquinós amb matisos verds. Vaig tocar-lo amb la punta dels dits, encara malfiant-me. Tenia la fredor d'un cadàver i el tacte d'una serp.

Albert Sánchez Piñol
La pell freda, La Campana

7 Digues el gènere i el nombre dels adjectius que has localitzat en el text.

8 Indica el grau dels adjectius de l'activitat 7.

9 Completa les sèries.

Masculí singular	Femení singular	Masculí plural	Femení plural
fresc			
	boja		
			molestes
		cordials	

Comparatius i superlatius especials

Alguns adjectius, com ara *bo, dolent, gran, menut…*, tenen, a més de les formes comunes, altres **formes especials** per als graus comparatiu i superlatiu.

Positiu	Comp.	Superl.
bo	millor	òptim
dolent	pitjor	pèssim
menut	menor	mínim
gran	major	màxim

[1]**locució:** combinació fixa de mots que tenen un sentit unitari.

47

Suggeriments didàctics

- En les dues primeres pàgines d'aquest apartat es treballen el substantiu i l'adjectiu qualificatiu, que els alumnes han de saber identificar i relacionar a partir del concepte de concordança. Per a fer-ho, el professor té a l'abast nombroses activitats en el *Llibre de l'alumne*, a través de les quals es treballen de manera sistemàtica tots els aspectes relacionats amb les classes i la funció del substantiu, i amb la funció i els graus de l'adjectiu qualificatiu.
- El professor també té, en el material digital, una presentació sobre els substantius (classes i funció) i els adjectius qualificatius (funció i graus), que podrà emprar per a fer-ne l'explicació en classe.
- Una possibilitat de treballar el substantiu d'una manera més competencial pot ser aquesta: s'assigna a cada alumne un substantiu del vocabulari bàsic, que ha de definir amb les seues pròpies paraules per escrit. Tot seguit, cada alumne ha de donar a conéixer la definició en veu alta a la resta dels companys de classe, i aquesta definició es compara amb la que figura en el diccionari. Quan tots els alumnes hagen definit públicament la paraula que tenien assignada, es vota la definició que troben que s'ha acostat més a la que hi ha en el diccionari.

Solucions de les activitats

1. El narrador ha de mantenir en secret la posició geogràfica de l'illa del tresor perquè «hi queden encara riqueses no conegudes».
2. En aquest fragment de la novel·la *L'illa del tresor*, de Robert Louis Stevenson, figuren els substantius comuns següents: *cavaller, doctor, senyors, fil, randa, història, illa, tresor, secret, posició, riqueses, ploma, any, temps, pare, posada, sostre, llop, mar, rostre, sol, cicatriu, colp, sabre, llindar, entrada, carretó, cofre, home, cua, cabells, esquena, tabard, blau, mans, cicatrius, ungles, galta, colp, sabre, xiribec, cala, cançó, cofre, mort, ampolla, rom.*
3. En el text figuren els substantius propis següents: Trelawney, Livesey, Senyor, Almirall Benbow.
4. En el text figuren els articles següents (amb els substantius que acompanyen): *El (cavaller); el (doctor); la (història); L'(illa); (de)el (tresor); la (posició); la (ploma); l'(any); (de)el (Senyor); (a)el (temps); el (meu) (pare); la (posada); el (sostre); la (qual); (per)el (sol); (a)el (llindar); l'(entrada); el (seu) (cofre); la (cua); (de)els (cabells); l'(esquena); el (tabard); un (blau); les (mans); les (ungles); la (galta); el (colp); la (cala); la (cançó); el (cofre); (de)el (mort).*
5. La classificació dels substantius és la següent.

Abstractes	Col·lectius	Concrets
llibertat, serenitat, adolescència, maldat, alegria, tristesa, joventut (període)	pineda, porcada, arbreda, joventut (jovent)	cotxe, pi, arbre, ordinador, mecànic

6. En el text figuren els adjectius següents (amb els substantius que qualifiquen): *(trets) facials; (cara) arrodonida; (estil) elaborat; (color) blau; (blau) clar, pur, intens, brillant; (cel) africà; (nas) fi, agut, discret; (os) central, baix; (mida) ínfima; petites (vèrtebres); (pòmuls) prominents; (coll) llarg; (cos) cobert; (gris) blanquinós; (matisos) verds*.
7. Masculí singular → *elaborat, blau, clar, pur, intens, brillant, africà, fi, agut, discret, central, baix, llarg, cobert, blanquinós.*

   Femení singular → *arrodonida, ínfima.*

   Masculí plural → *facials, prominents, verds.*

   Femení plural → *petites.*
8. Grau positiu → *facials, arrodonida, elaborat, blau, africà, fi, agut, discret, central, baix, llarg, cobert, blanquinós, verds.*

   Grau comparatiu → *més clar (que el blau de cel africà), més pur (que el blau de cel africà), més intens (que el blau de cel africà), més brillant (que el blau de cel africà), més baix que (les aletes).*

   Grau superlatiu (absolut) → *ínfima, molt llarg.*
9. La classificació és la següent.

Masculí singular	Femení singular	Masculí plural	Femení plural
fresc	fresca	fresc(o)s	fresques
boig	boja	boigs / bojos	boges
molest	molesta	molest(o)s	molestes
cordial	cordial	cordials	cordials

CONTINGUTS DIGITALS

Presentació:
Les classes de paraules (I)

Reforç:
Les classes de paraules (I)

Coneixement de la llengua: analitzar i reconéixer

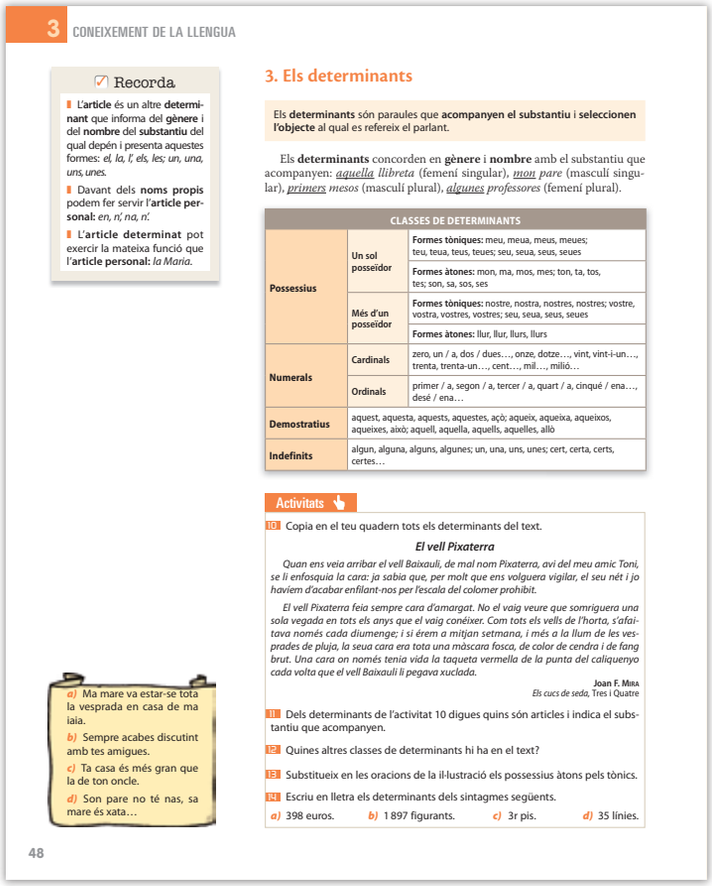

3 CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

Recorda

- L'**article** és un altre **determinant** que informa del **gènere** i del **nombre** del **substantiu** del qual depén i presenta aquestes formes: *el, la, l', els, les; un, una, uns, unes.*
- Davant dels **noms propis** podem fer servir l'**article personal:** *en, n', na, n'.*
- L'**article determinat** pot exercir la mateixa funció que l'**article personal:** *la Maria.*

3. Els determinants

Els **determinants** són paraules que **acompanyen el substantiu** i **seleccionen l'objecte** al qual es refereix el parlant.

Els **determinants** concorden en **gènere** i **nombre** amb el substantiu que acompanyen: *aquella llibreta* (femení singular), *mon pare* (masculí singular), *primers mesos* (masculí plural), *algunes professores* (femení plural).

CLASSES DE DETERMINANTS		
Possessius	Un sol posseïdor	**Formes tòniques:** meu, meua, meus, meues; teu, teua, teus, teues; seu, seua, seus, seues
		Formes àtones: mon, ma, mos, mes; ton, ta, tos, tes; son, sa, sos, ses
	Més d'un posseïdor	**Formes tòniques:** nostre, nostra, nostres, nostres; vostre, vostra, vostres, vostres; seu, seua, seus, seues
		Formes àtones: llur, llur, llurs, llurs
Numerals	Cardinals	zero, un / a, dos / dues…, onze, dotze…, vint, vint-i-un…, trenta, trenta-un…, cent…, mil…, milió…
	Ordinals	primer / a, segon / a, tercer / a, quart / a, cinquè / ena…, desè / ena…
Demostratius		aquest, aquesta, aquests, aquestes, açò; aqueix, aqueixa, aqueixos, aqueixes, això; aquell, aquella, aquells, aquelles, allò
Indefinits		algun, alguna, alguns, algunes; un, una, uns, unes; cert, certa, certs, certes…

Activitats

10 Copia en el teu quadern tots els determinants del text.

El vell Pixaterra

Quan ens veia arribar el vell Baixauli, de mal nom Pixaterra, avi del meu amic Toni, se li enfosquia la cara: ja sabia que, per molt que ens volguera vigilar, el seu nét i jo haviem d'acabar enfilant-nos per l'escala del colomer prohibit.

El vell Pixaterra feia sempre cara d'amargat. No el vaig veure que somriguera una sola vegada en tots els anys que el vaig conéixer. Com tots els vells de l'horta, s'afaitava només cada diumenge; i si érem a mitjan setmana, i més a la llum de les vesprades de pluja, la seua cara era tota una màscara fosca, de color de cendra i de fang brut. Una cara on només tenia vida la taqueta vermella de la punta del caliquenyo cada volta que el vell Baixauli li pegava xuclada.

Joan F. Mira
Els cucs de seda, Tres i Quatre

11 Dels determinants de l'activitat 10 digues quins són articles i indica el substantiu que acompanyen.

12 Quines altres classes de determinants hi ha en el text?

13 Substitueix en les oracions de la il·lustració els possessius àtons pels tònics.

14 Escriu en lletra els determinants dels sintagmes següents.

a) 398 euros. *b)* 1 897 figurants. *c)* 3r pis. *d)* 35 línies.

a) Ma mare va estar-se tota la vesprada en casa de ma iaia.
b) Sempre acabes discutint amb tes amigues.
c) Ta casa és més gran que la de ton oncle.
d) Son pare no té nas, sa mare és xata…

48

Suggeriments didàctics

- Per a treballar els determinants (les classes i la funció que fan: acompanyar el substantiu), en el *Llibre de l'alumne* es proposen un bon nombre d'activitats, de manera que l'alumne puga interioritzar aquests continguts i aplicar-los posteriorment a altres activitats (contextualitzades o no).
- Una manera d'interioritzar la morfologia dels determinants és treballar-ne la concordança amb el substantiu. Es proposa als alumnes un exercici en el qual han de demostrar que en coneixen totes les formes possibles. Es pot plantejar l'activitat de la manera següent: en cinc oracions simples, en què hi ha un sintagma nominal amb un determinant que no concorda en gènere o en nombre (o en els dos) amb el substantiu (com ara, «algun mares»), cada alumne de la classe ha de buscar el determinant adequat perquè es restablisca la concordança en el sintagma (per exemple, «algunes mares»).
- D'altra banda, el professor té a l'abast, en el material digital d'aquest projecte, activitats de reforç que li permetran atendre les diverses necessitats dels alumnes i afermar els continguts que considere menys interioritzats.

10. Els determinants del text són els següents: *el*, (de)*el, meu, la, el, seu, l'*, (de)*el, El, una, tots, els, tots, els, l', cada, la, les, la, seua, tota, una, Una, la, la,* (de)*el, cada, el.*

11. En el text figuren els següents articles (amb els substantius que acompanyen): *el* (vell) *(Baixauli)*; (de)*el* (meu) *(amic)*; *la (cara); el* (seu) (*nét*); *l'(escala)*; (de)*el (colomer)*; *El* (vell) *(Pixaterra)*; *els (anys); els (vells)*; *l'(horta); la (llum); les (vesprades)*; *la* (seua) *(cara); una (màscara); Una (cara); la (taqueta); la (punta);* (de)*el (caliquenyo); el* (vell) *(Baixauli).*

12. La resposta és la següent.

Possessius → *meu, seu, seua.*

Numerals → *una* (sola vegada).

Indefinits → *tots, tots, tota, cada, cada.*

13. La resposta és la següent.

a) La meua mare va estar-se tota la vesprada en casa de la meua iaia.

b) Sempre acabes discutint amb les teues amigues.

c) La teua casa és més gran que la del teu oncle.

d) El seu pare no té nas, la seua mare és xata…

14. La resposta és la següent.

a) 398 euros → tres-cents noranta-nou euros.

b) 1 897 figurants → mil huit-cents noranta-set figurants.

c) 3r pis → tercer pis.

d) 35 línies → trenta-cinc línies.

CONTINGUTS DIGITALS

Presentació:	Reforç:
Les classes de paraules (I)	Les classes de paraules (I)

Coneixement de la llengua: aplicar i sintetitzar

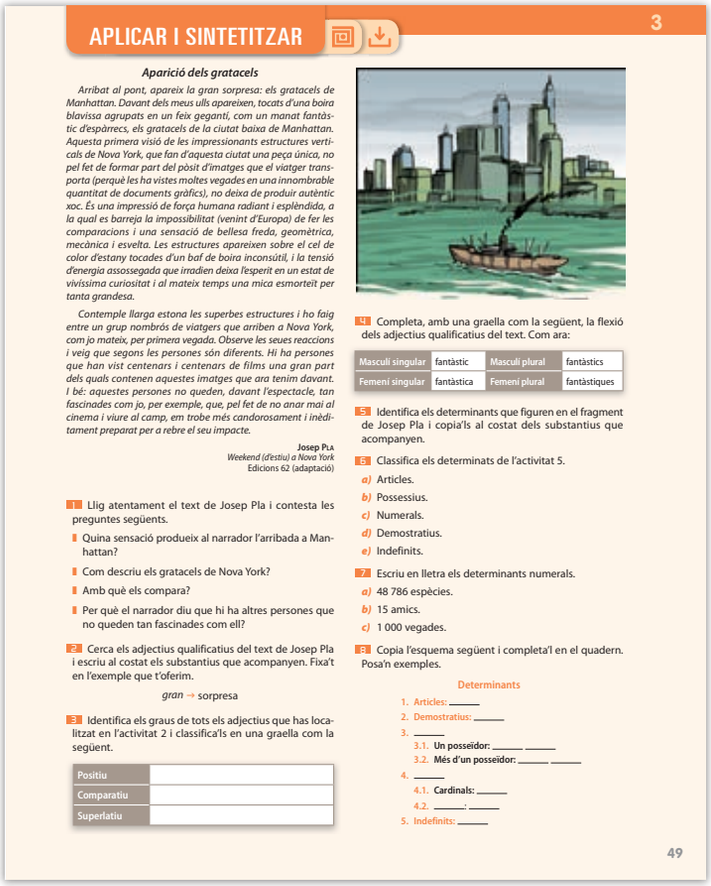

APLICAR I SINTETITZAR 3

Aparició dels gratacels

Arribat al pont, apareix la gran sorpresa: els gratacels de Manhattan. Davant dels meus ulls apareixen, tocats d'una boira blavissa agrupats en un feix gegantí, com un manat fantàstic d'espàrrecs, els gratacels de la ciutat baixa de Manhattan. Aquesta primera visió de les impressionants estructures verticals de Nova York, que fan d'aquesta ciutat una peça única, no pel fet de formar part del pòsit d'imatges que el viatger transporta (perquè les ha vistes moltes vegades en una innombrable quantitat de documents gràfics), no deixa de produir autèntic xoc. És una impressió de força humana radiant i esplèndida, a la qual es barreja la impossibilitat (venint d'Europa) de fer les comparacions i una sensació de bellesa freda, geomètrica, mecànica i esvelta. Les estructures apareixen sobre el cel de color d'estany tocades d'un baf de boira inconsútil, i la tensió d'energia assossegada que irradien deixa l'esperit en un estat de vivíssima curiositat i al mateix temps una mica esmorteït per tanta grandesa.

Contemple llarga estona les superbes estructures i ho faig entre un grup nombrós de viatgers que arriben a Nova York, com jo mateix, per primera vegada. Observe les seues reaccions i veig que segons les persones són diferents. Hi ha persones que han vist centenars i centenars de films una gran part dels quals contenen aquestes imatges que ara tenim davant. I bé: aquestes persones no queden, davant l'espectacle, tan fascinades com jo, per exemple, que, pel fet de no anar mai al cinema i viure al camp, em trobe més candorosament i inèditament preparat per a rebre el seu impacte.

Josep Pla
Weekend (d'estiu) a Nova York
Edicions 62 (adaptació)

1 Llig atentament el text de Josep Pla i contesta les preguntes següents.

- Quina sensació produeix al narrador l'arribada a Manhattan?
- Com descriu els gratacels de Nova York?
- Amb què els compara?
- Per què el narrador diu que hi ha altres persones que no queden tan fascinades com ell?

2 Cerca els adjectius qualificatius del text de Josep Pla i escriu al costat els substantius que acompanyen. Fixa't en l'exemple que t'oferim.

gran → sorpresa

3 Identifica els graus de tots els adjectius que has localitzat en l'activitat 2 i classifica'ls en una graella com la següent.

Positiu	
Comparatiu	
Superlatiu	

4 Completa, amb una graella com la següent, la flexió dels adjectius qualificatius del text. Com ara:

Masculí singular	fantàstic	Masculí plural	fantàstics
Femení singular	fantàstica	Femení plural	fantàstiques

5 Identifica els determinants que figuren en el fragment de Josep Pla i copia'ls al costat dels substantius que acompanyen.

6 Classifica els determinats de l'activitat 5.

a) Articles.
b) Possessius.
c) Numerals.
d) Demostratius.
e) Indefinits.

7 Escriu en lletra els determinants numerals.

a) 48 786 espècies.
b) 15 amics.
c) 1 000 vegades.

8 Copia l'esquema següent i completa'l en el quadern. Posa'n exemples.

Determinants
1. Articles: _____
2. Demostratius: _____
3. _____
   3.1. Un posseïdor: _____ _____
   3.2. Més d'un posseïdor: _____ _____
4. _____
   4.1. Cardinals: _____
   4.2. _____: _____
5. Indefinits: _____

49

Suggeriments didàctics

- Per a aplicar els coneixements adquirits al llarg de l'apartat i afermar els continguts fonamentals, es proposa un fragment de l'obra *Weekend (d'estiu) a Nova York*, de Josep Pla, a partir del qual es plantegen diferents activitats.

Solucions de les activitats

1. - L'arribada a Manhattan li produeix un autèntic xoc: «deixa l'esperit en un estat de vivíssima curiositat i al mateix temps una mica esmorteït per tanta grandesa».
   - Per al narrador són la gran sorpresa. Davant dels seus ulls apareixen, tocats d'una boira blavissa agrupats en un feix gegantí.
   - Els compara amb un manat d'espàrrecs.
   - El narrador diu que les reaccions «segons les persones són diferents» i només en descriu una: la de les persones «que han vist centenars i centenars de films una gran part dels quals contenen aquestes imatges que ara tenim davant», i, per tant, «no queden, davant l'espectacle, tan facinades com jo».
2. En el text figuren els adjectius (amb els substantius que acompanyen): *(gratacels) tocats, agrupats; (boira) blavissa; (feix) gegantí; (manat) fantàstic; (ciutat) baixa; impressionants (estructures) verticals; (peça) única; innombrable (quantitat); (documents) gràfics; autèntic (xoc); (impressió) radiant, esplèndida; (força) humana; (bellesa) freda, geomètrica, mecànica, esvelta; (estructures) tocades; (boira) inconsútil; (energia) assossegada; vivíssima (curiositat); (esperit) esmorteït; llarga (estona); superbes (estructures); (reaccions) diferents; gran (part); (persones) fascinades; (jo) preparat.*
3. **Positiu:** *gran, tocats, agrupats, blavissa, gegantí, fantàstic, baixa, impressionants, verticals, única, innombrable, gràfics, autèntic, radiant, esplèndida, humana, freda, geomètrica, mecànica, esvelta, tocades, inconsútil, assossegada, esmorteït, llarga, superba, diferents, gran.*

   Comparatiu: tan *fascinades* com, més *preparat* (que aquestes persones).

   Superlatiu: *vivíssima*.
4. **Masculí singular:** gran, tocat, agrupat, blavís, gegantí, baix, impressionant, vertical, únic, innombrable, gràfic, autèntic, radiant, esplèndid, humà, fred, geomètric, mecànic, esvelt, tocat, inconsútil, assosegat, vivíssim, esmorteït, llarg, superb, diferent, gran, fascinat, preparat.

   Femení singular: gran, tocada, agrupada, blavissa, gegantina, baixa, impressionant, vertical, única, innombrable, gràfica, autèntica, radiant, esplèndida, humana, freda, geomètrica, mecànica, esvelta, tocada, inconsútil, assosegada, vivíssima, esmorteïda, llarga, superba, diferent, gran, fascinada, preparada.

   Masculí plural: grans, tocats, agrupats, blavissos, gegantins, baixos, impressionants, verticals, únics, innombrables, gràfics, autèntic, radiants, esplèndids, humans, freds, geomètrics, mecànics, esvelts, tocats, inconsútils, assosegats, vivíssims, esmorteïs, llargs, superbs, diferents, grans, fascinats, preparats.

   Femení plural: grans, tocades, agrupades, blavisses, gegantines, baixes, impressionants, verticals, úniques, innombrables, gràfiques, autèntiques, radiants, esplèndides, humanes, fredes, geomètriques, mecàniques, esveltes, tocades, inconsútils, assosegades, vivíssimes, esmorteïdes, llargues, superbes, diferents, grans, fascinades, preparades.
5. En el text figuren els determinants (amb els substantius que acompanyen) següents: (a)*el (pont); la* (gran) *(sorpresa); els (gratacels);* (de)*els meus (ulls); una (boira); un (feix); un (manat); els (gratacels); la (ciutat); Aquesta primera (visió); les* (impressionants) *(estructures); aquesta (ciutat); una (peça);* (per)*el (fet);* (de)*el (pòsit); el (viatger); una* (innombrable) *(quantitat); una (impressió); la (qual); la (impossibilitat); les (comparacions); una (sensació); Les (estructures); el (cel); un (baf); la (tensió); l'(esperit); un (estat);* (a)*el mateix (temps); una (mica); les* (superbes) *(estructures); un (grup) nombrós; (jo) mateix; primera (vegada); les seues (reaccions); les (persones)* (són) *diferents; una* (gran) *(part);* (de)*els (quals); aques-*

tes (imatges); aquestes (persones); l'(espectacle); (per)*el (fet);* (a)*el (cinema);* (a)*el (camp), el seu (impacte).*

6. a) **Articles** → *el, la, els, els, una, els, la, les, el, el, el, una, la, la, les, una, Les, el, un, la, l', un, el, les, les, les, els, l', el, el, el, el;* b) **Possessius** → *meus, seues;* c) **Numerals** → *un (feix), un (manat), una (peça), un (grup), primera;* d) **Demostratius** → *Aquesta, aquesta, aquestes, aquestes;* e) **Indefinits** → *una (innombrable) (quantitat), mateix, una (mica), nombrós, mateix, diferents, una (gran) (part).*

7. a) 48 786 espècies → *quaranta-huit mil set-centes huitanta-sis espècies;* b) 15 amics → *quinze amics;* c) 1 000 vegades → *mil vegades.*

8. **Determinants**

1. **Articles:** el, un, les, uns...
2. **Demostratius:** aquesta, això, açò, aquells...
3. **Possessius:**
   - 3.1. Un posseïdor: meu, seues, mon, ma...
   - 3.2. Més d'un posseïdor: nostres, vostra, seus...
4. **Numerals:**
   - 4.1. **Cardinals:** set, tretze, vint-i-quatre...
   - 4.2. **Ordinals:** segon, cinquena, vint-i-dosé...
5. **Indefinits:** alguns, certa, mateixos...

Notes

Notes

Coneixement de la llengua: ampliar el lèxic

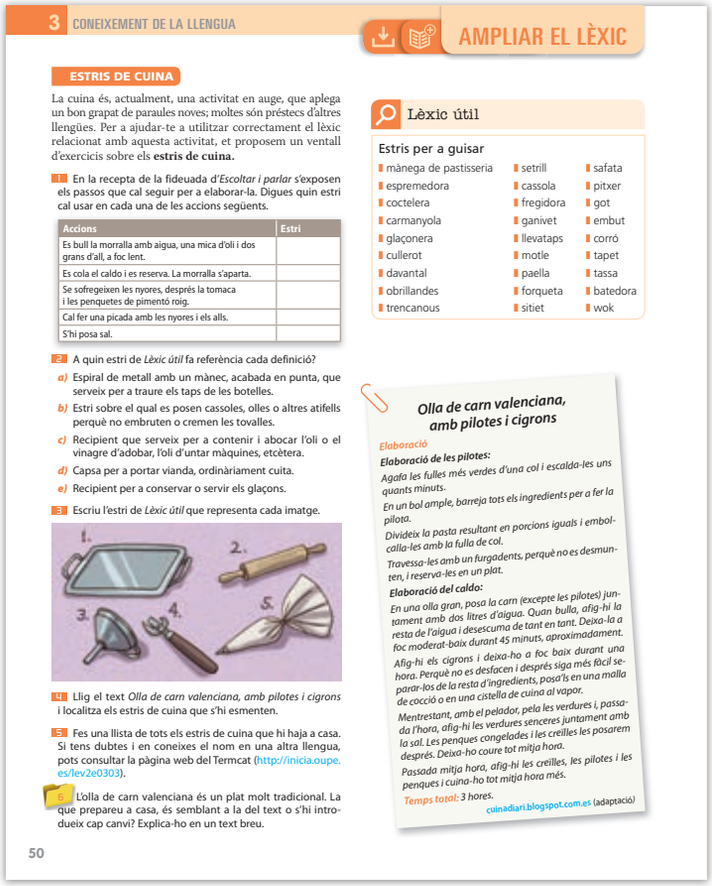

3 CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

AMPLIAR EL LÈXIC

ESTRIS DE CUINA

La cuina és, actualment, una activitat en auge, que aplega un bon grapat de paraules noves; moltes són préstecs d'altres llengües. Per a ajudar-te a utilitzar correctament el lèxic relacionat amb aquesta activitat, et proposem un ventall d'exercicis sobre els **estris de cuina.**

1 En la recepta de la fideuada d'*Escoltar i parlar* s'exposen els passos que cal seguir per a elaborar-la. Digues quin estri cal usar en cada una de les accions següents.

Accions	Estri
Es bull la morralla amb aigua, una mica d'oli i dos grans d'all, a foc lent.	
Es cola el caldo i es reserva. La morralla s'aparta.	
Se sofregeixen les nyores, després la tomaca i les penquetes de pimentó roig.	
Cal fer una picada amb les nyores i els alls.	
S'hi posa sal.	

2 A quin estri de *Lèxic útil* fa referència cada definició?

a) Espiral de metall amb un mànec, acabada en punta, que serveix per a traure els taps de les botelles.

b) Estri sobre el qual es posen cassoles, olles o altres atifells perquè no embruten o cremen les tovalles.

c) Recipient que serveix per a contenir i abocar l'oli o el vinagre d'adobar, l'oli d'untar màquines, etcètera.

d) Capsa per a portar vianda, ordinàriament cuita.

e) Recipient per a conservar o servir els glaçons.

3 Escriu l'estri de *Lèxic útil* que representa cada imatge.

4 Llig el text *Olla de carn valenciana, amb pilotes i cigrons* i localitza els estris de cuina que s'hi esmenten.

5 Fes una llista de tots els estris de cuina que hi haja a casa. Si tens dubtes i en coneixes el nom en una altra llengua, pots consultar la pàgina web del Termcat (http://inicia.oupe.es/lev2e0303).

6 L'olla de carn valenciana és un plat molt tradicional. La que prepareu a casa, és semblant a la del text o s'hi introdueix cap canvi? Explica-ho en un text breu.

Lèxic útil

Estris per a guisar

- mànega de pastisseria
- espremedora
- coctelera
- carmanyola
- glaçonera
- cullerot
- davantal
- obrillandes
- trencanous
- setrill
- cassola
- fregidora
- ganivet
- llevataps
- motle
- paella
- forqueta
- sitiet
- safata
- pitxer
- got
- embut
- corró
- tapet
- tassa
- batedora
- wok

Olla de carn valenciana, amb pilotes i cigrons

Elaboració

Elaboració de les pilotes:

Agafa les fulles més verdes d'una col i escalda-les uns quants minuts.

En un bol ample, barreja tots els ingredients per a fer la pilota.

Divideix la pasta resultant en porcions iguals i embolcalla-les amb la fulla de col.

Travessa-les amb un furgadents, perquè no es desmunten, i reserva-les en un plat.

Elaboració del caldo:

En una olla gran, posa la carn (excepte les pilotes) juntament amb dos litres d'aigua. Quan bulla, afig-hi la resta de l'aigua i desescuma de tant en tant. Deixa-la a foc moderat-baix durant 45 minuts, aproximadament.

Afig-hi els cigrons i deixa-ho a foc baix durant una hora. Perquè no es desfacen i després siga més fàcil separar-los de la resta d'ingredients, posa'ls en una malla de cocció o en una cistella de cuina al vapor.

Mentrestant, amb el pelador, pela les verdures i, passada l'hora, afig-hi les verdures senceres juntament amb la sal. Les penques congelades i les creïlles les posarem després. Deixa-ho coure tot mitja hora.

Passada mitja hora, afig-hi les creïlles, les pilotes i les penques i cuina-ho tot mitja hora més.

Temps total: 3 hores.

cuinadiari.blogspot.com.es (adaptació)

50

Suggeriments didàctics

- En aquest epígraf, es treballa el vocabulari dels estris de cuina, que enllaça amb el que han vist en les activitats relacionades amb la recepta de l'apartat Escoltar i parlar (activitat 1).
- Per a ajudar l'alumne a ampliar el vocabulari, en Lèxic útil s'ofereix una llista prou extensa d'estris relacionats amb el món culinari perquè els puga usar en la resolució de les activitats 2 i 3, i en l'elaboració de textos formals.
- El text *Olla de carn valenciana, amb pilotes i cigrons* aprofita per a treballar la comprensió textual, també referida als estris de cuina (activitat 4).
- L'activitat 5 està relacionada amb les TIC, ja que l'alumne ha de cercar informació en la pàgina web del Termcat (un centre virtual de terminologia neològica). Per acabar, en la darrera activitat, els alumnes han d'elaborar un text dirigit relacionat amb el món de la cuina tradicional, en el qual han de demostrar que saben elaborar un text formal a partir d'indicacions concretes i amb una finalitat informativa.

Solucions de les activitats

1. La resposta és la següent.

Accions	Estri
Es bull la morralla amb aigua, una mica d'oli i dos grans d'all, a foc lent.	olla
Es cola el caldo i es reserva. La morralla s'aparta.	colador
Se sofregeixen les nyores, després la tomaca i les penquetes de pimentó roig.	paella
Cal fer una picada amb les nyores i els alls.	morter
S'hi posa sal.	saler

2. La resposta és aquesta.

a) Espiral de metall amb un mànec, acabada en punta, que serveix per a traure els taps de les botelles. → **llevataps**

b) Estri sobre el qual es posen cassoles, olles o altres atifells perquè no embruten o cremen les tovalles. → **sitiet**

c) Recipient que serveix per a contenir i abocar l'oli o el vinagre d'adobar, l'oli d'untar màquines, etcètera. → **setrill**

d) Capsa per a portar vianda, ordinàriament cuita. → **carmanyola**

e) Recipient per a conservar o servir els glaçons. → **glaçonera**

3. La relació és la següent.

1. → safata
2. → corró
3. → embut
4. → obrillandes
5. → mànega de pastisseria

4. Els estris de cuina que s'esmenten en el text *Olla de carn valenciana, amb pilotes i cigrons* són aquests: *bol, plat, olla, malla de cocció, cistella de cuina al vapor, pelador.*

5. Resposta lliure.

6. Resposta lliure.

Coneixement de la llengua: practicar l'ortografia

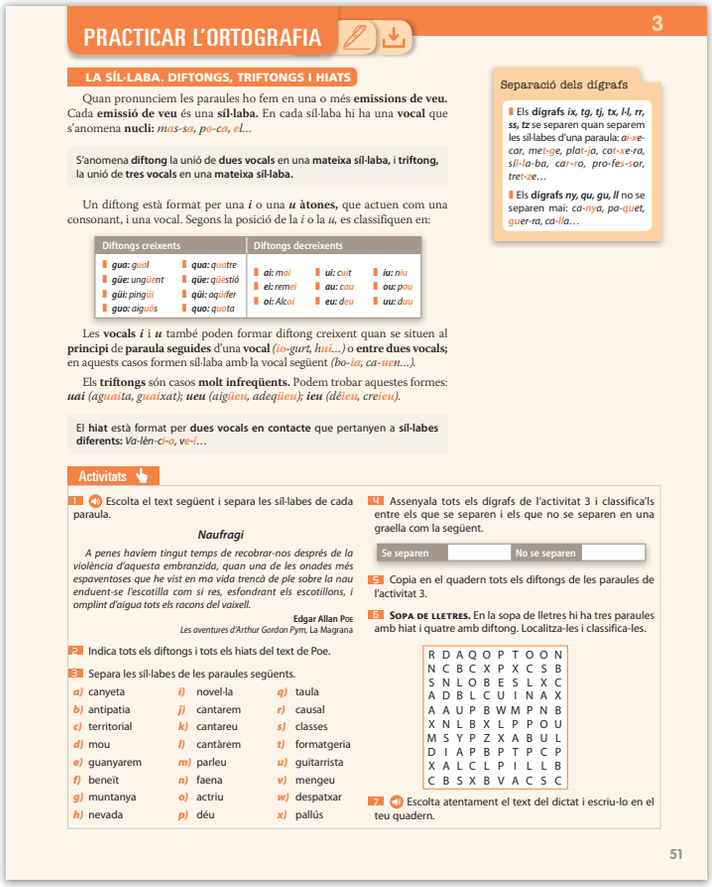

PRACTICAR L'ORTOGRAFIA 3

LA SÍL·LABA. DIFTONGS, TRIFTONGS I HIATS

Quan pronunciem les paraules ho fem en una o més **emissions de veu.** Cada **emissió de veu** és una **síl·laba.** En cada síl·laba hi ha una **vocal** que s'anomena **nucli:** *mas-sa, po-ca, el…*

S'anomena **diftong** la unió de **dues vocals** en una **mateixa síl·laba, i triftong,** la unió de **tres vocals** en una **mateixa síl·laba.**

Un diftong està format per una ***i*** o una ***u*** **àtones,** que actuen com una consonant, i una vocal. Segons la posició de la *i* o la *u*, es classifiquen en:

Diftongs creixents		Diftongs decreixents	
gua: *guai*	**qua:** *quatre*	**ai:** *mai*	**iu:** *niu*
güe: *unglüent*	**que:** *qüestió*	**ei:** *reinei*	**ou:** *pou*
güi: *pingüi*	**qüi:** *aqüífer*	**oi:** *Alcoi*	**uu:** *duu*
guo: *aiguós*	**quo:** *quota*	**eu:** *deu*	

Les **vocals *i*** i ***u*** també poden formar diftong creixent quan se situen al **principi** de **paraula seguides** d'una **vocal** *(iogurt, huit…)* o **entre dues vocals;** en aquests casos formen síl·laba amb la vocal següent *(bo-ia, ca-uen…).*

Els **triftongs** són casos **molt infreqüents.** Podem trobar aquestes formes: ***uai*** *(aguaita, guaixat);* ***ueu*** *(aigüeu, adeqüeu);* **ieu** *(déieu, creieu).*

El **hiat** està format per **dues vocals en contacte** que pertanyen a **síl·labes diferents:** *Va-lèn-ci-a, ve-í…*

Separació dels dígrafs

Els **dígrafs** *ix, tg, tj, tx, l·l, rr, ss, tz* se separen quan separem les síl·labes d'una paraula: *ai-xe-car, met-ge, plat-ja, cot-xe-ra, síl·la-ba, car-ro, pro-fes-sor, tret-ze…*

Els **dígrafs** *ny, qu, gu, ll* no se separen mai: *ca-nya, pa-quet, guer-ra, ca-lla…*

Activitats

1 Escolta el text següent i separa les síl·labes de cada paraula.

Naufragi

A penes havíem tingut temps de recobrar-nos després de la violència d'aquesta embranzida, quan una de les onades més espaventoses que he vist en ma vida trencà de ple sobre la nau enduent-se l'escotilla com si res, esfondrant els escotillons, i omplint d'aigua tots els racons del vaixell.

Edgar Allan Poe
Les aventures d'Arthur Gordon Pym, La Magrana

2 Indica tots els diftongs i tots els hiats del text de Poe.

3 Separa les síl·labes de les paraules següents.

a) canyeta	i) novel·la	q) taula
b) antipatia	j) cantarem	r) causal
c) territorial	k) cantareu	s) classes
d) mou	l) cantàrem	t) formatgeria
e) guanyarem	m) parleu	u) guitarrista
f) beneït	n) faena	v) mengeu
g) muntanya	o) actriu	w) despatxar
h) nevada	p) déu	x) pallús

4 Assenyala tots els dígrafs de l'activitat 3 i classifica'ls entre els que se separen i els que no se separen en una graella com la següent.

Se separen	No se separen

5 Copia en el quadern tots els diftongs de les paraules de l'activitat 3.

6 **Sopa de lletres.** En la sopa de lletres hi ha tres paraules amb hiat i quatre amb diftong. Localitza-les i classifica-les.

R	D	A	Q	O	P	T	O	O	N
N	C	B	C	X	P	X	C	S	B
S	N	L	O	B	E	S	L	X	C
A	D	B	L	C	U	I	N	A	X
A	A	U	P	B	W	M	P	N	B
X	N	L	B	X	L	P	P	O	U
M	S	Y	P	Z	X	A	B	U	L
D	I	A	P	B	P	T	P	C	P
X	A	L	C	L	P	I	L	L	B
C	B	S	X	B	V	A	C	S	C

7 Escolta atentament el text del dictat i escriu-lo en el teu quadern.

51

Suggeriments didàctics

- A molts alumnes els costa identificar els diftongs i els hiats, i, de vegades, distingir-los entre si. A aquesta dificultat se n'ha d'afegir una altra: el fet que hi ha aplecs vocàlics que en castellà són diftongs i en valencià hiats. A més, cal que interioritzen els dígrafs que es poden separar dels que no se separen mai (sobretot el dígraf *ny*), a fi d'evitar errades en la partició de paraules a final de ratlla.
- Per a encarar-se amb aquestes dificultats, el professor pot fer servir les activitats de reforç que hi ha en el material digital.
- S'hi pot afegir l'àudio del dictat, que permet reforçar els continguts d'aquesta secció.

Solucions de les activitats

1. ***Naufragi***

A pe-nes ha-ví-em tin-gut temps de re-co-brar-nos després de la vi-o-lèn-ci-a d'a-ques-ta em-bran-zi-da, quan u-na de les o-na-des més es-pa-ven-to-ses que he vist en ma vi-da tren-cà de ple so-bre la nau en-du-ent-se l'es-co-ti-lla com si res, es-fon-drant els es-co-ti-llons, i om-plint d'ai-gua tots els ra-cons del vai-xell.

Edgar Allan Poe
Les aventures d'Arthur Gordon Pym, La Magrana

2. Diftongs creixents: *quan, ai-gua.* Diftongs decreixents: *Nau-fra-gi, nau, ai-gua, vai-xell.* Hiats: *ha-ví-em, vi-o-lèn-ci-a, en-du-ent-se.*

3. a) ca-nye-ta; b) an-ti-pa-ti-a; c) ter-ri-to-ri-al; d) mou; e) gua-nya-rem; f) be-ne-ït ; g) mun-ta-nya; h) ne-va-da; i) no-vel-la; j) can-ta-rem; k) can-ta-reu; l) can-tà-rem; m) par-leu; n) fa-e-na; o) ac-triu; p) déu; q) tau-la; r) cau-sal; s) clas-ses; t) for-mat-ge-ri-a; u) gui-tar-ris-ta; v) men-geu; w) des-pat-xar; x) pa-llús

4.

Se separen	No se separen
(rr) *ter-ri-to-ri-al,* (l·l) *no-vel-la,* (ss) *clas-ses,* (tg) *for-mat-ge-ri-a,* (rr) *gui-tar-ris-ta,* (tx) *des-pat-xar.*	(ny) *ca-nye-ta,* (ny) *gua-nya-rem,* (ny) *mun-ta-nya,* (gu) *gui-tar-ris-ta,* (ll) *pa-llús.*

5. Diftongs creixents → *gua-nya-rem.* Diftongs decreixents → *mou, can-ta-reu, par-leu, ac-triu, déu, tau-la, cau-sal, men-geu.*

6.

R	D	A	Q	O	P	T	O	O	N
N	C	B	C	X	P	X	C	S	B
S	N	L	O	B	E	S	L	X	C
A	D	B	L	C	U	I	N	A	X
A	A	U	P	B	W	M	O	N	B
X	N	L	B	X	L	P	P	O	U
M	S	Y	P	Z	X	A	B	U	L
D	I	A	P	B	P	T	P	C	P
X	A	L	C	L	P	I	L	L	B
C	B	S	X	B	V	A	C	S	C

7. ***País del àfars, Etiòpia***

Fa tres milions i mig d'anys.

Feia tan de temps que les tenebres cobrien la vall dels àfars i els cims de les muntanyes on dormia la pluja, que la llum i l'escalfor del sol només eren un record boirós en la memòria de Lucy, la fràgil australopiteca que havia parit el seu primer fill feia pocs dies. L'última volta que havia vist amagar-se el pare de la vida més enllà de la carena, que havia notat entre els seus pels hirsuts la carícia tèbia d'uns dits invisibles, Lucy no podia imaginar que aquella nit seria la més llarga de la seua vida.

Inquieta i fascinada pel fenomen, la femella hauria volgut descansar, tancar una vegada més els ulls profunds i vivíssims per a perdre's en el regne plàcid dels somnis, convençuda que, en obrir-los, veuria renàixer el sol com cada matí i podria iniciar una nova jornada de lluita per la supervivència: eixir de la cova, baixar a beure, potser menjar alguna cosa…

Josep Franco
El mal, Bromera

CONTINGUTS DIGITALS

Àudio:	Àudio:	Reforç:
Pronúncia	Dictat	La síl·laba. Diftongs, triftongs i hiats

Activitats finals

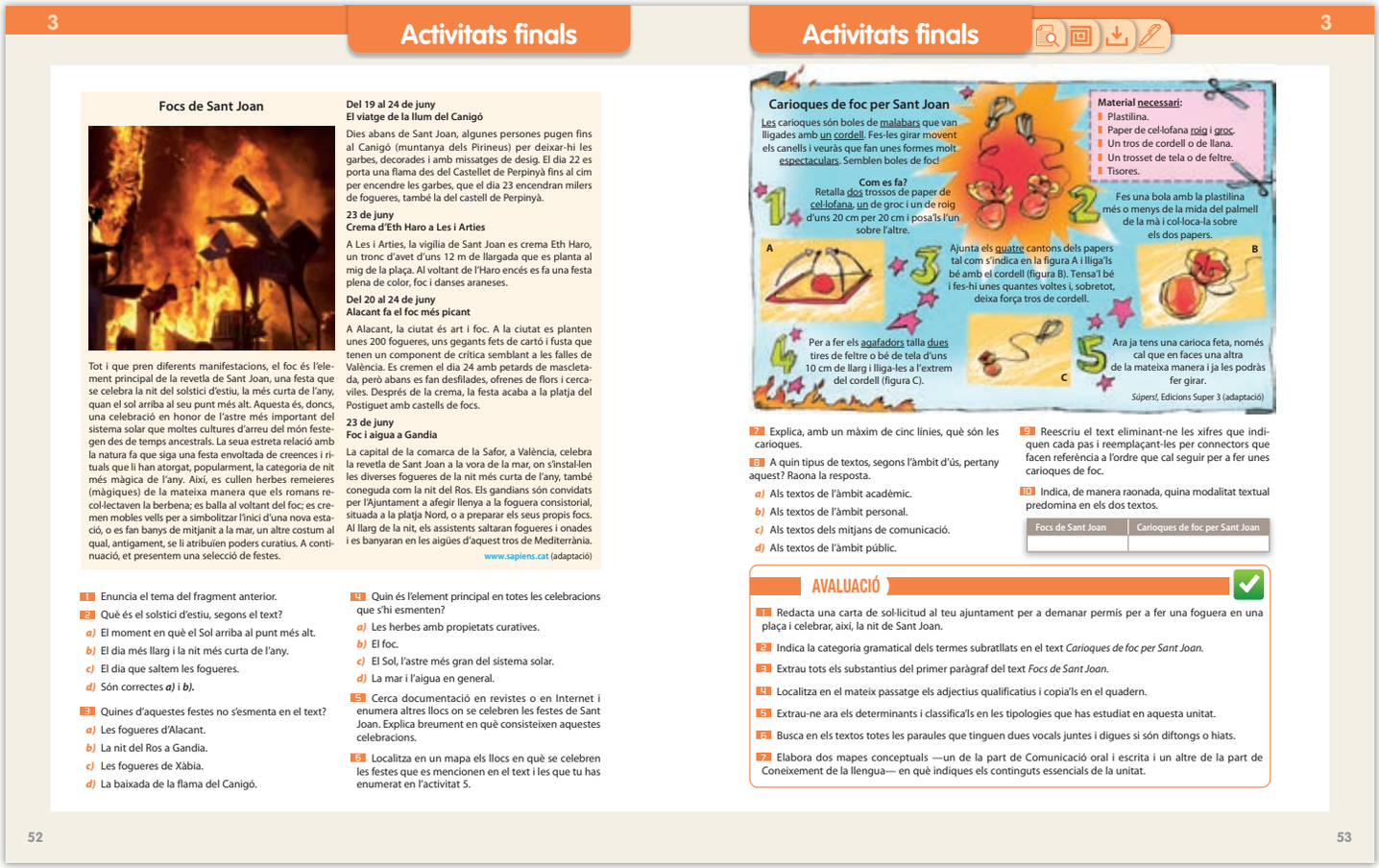

3 Activitats finals

Focs de Sant Joan

Tot i que pren diferents manifestacions, el foc és l'element principal de la revetla de Sant Joan, una festa que se celebra la nit del solstici d'estiu, la més curta de l'any, quan el sol arriba al seu punt més alt. Aquesta és, doncs, una celebració en honor de l'astre més important del sistema solar que moltes cultures d'arreu del món festegen des de temps ancestrals. La seua estreta relació amb la natura fa que siga una festa envoltada de creences i rituals que li han atorgat, popularment, la categoria de nit més màgica de l'any. Així, es cullen herbes remeieres (màgiques) de la mateixa manera que els romans recol·lectaven la berbena; es balla al voltant del foc; es cremen mobles vells per a simbolitzar l'inici d'una nova estació, o es fan banys de mitjanit a la mar, un altre costum al qual, antigament, se li atribuïen poders curatius. A continuació, et presentem una selecció de festes.

Del 19 al 24 de juny
El viatge de la llum del Canigó

Dies abans de Sant Joan, algunes persones pugen fins al Canigó (muntanya dels Pirineus) per deixar-hi les garbes, decorades i amb missatges de desig. El dia 22 es porta una flama des del Castellet de Perpinyà fins al cim per encendre les garbes, que el dia 23 encendran milers de fogueres, també la del castell de Perpinyà.

23 de juny
Crema d'Eth Haro a Les i Arties

A Les i Arties, la vigília de Sant Joan es crema Eth Haro, un tronc d'avet d'uns 12 m de llargada que es planta al mig de la plaça. Al voltant de l'Haro encés es fa una festa plena de color, foc i danses araneses.

Del 20 al 24 de juny
Alacant fa el foc més picant

A Alacant, la ciutat és art i foc. A la ciutat es planten unes 200 fogueres, uns gegants fets de cartó i fusta que tenen un component de crítica semblant a les falles de València. Es cremen el dia 24 amb petards de mascletada, però abans es fan desfilades, ofrenes de flors i cercaviles. Després de la crema, la festa acaba a la platja del Postiguet amb castells de focs.

23 de juny
Foc i aigua a Gandia

La capital de la comarca de la Safor, a València, celebra la revetla de Sant Joan a la vora de la mar, on s'instal·len les diverses fogueres de la nit més curta de l'any, també coneguda com la nit del Ros. Els gandians són convidats per l'Ajuntament a afegir llenya a la foguera consistorial, situada a la platja Nord, o a preparar els seus propis focs. Al llarg de la nit, els assistents saltaran fogueres i onades i es banyaran en les aigües d'aquest tros de Mediterrània.

www.sapiens.cat (adaptació)

1 Enuncia el tema del fragment anterior.

2 Què és el solstici d'estiu, segons el text?
a) El moment en què el Sol arriba al punt més alt.
b) El dia més llarg i la nit més curta de l'any.
c) El dia que saltem les fogueres.
d) Són correctes ***a)*** i ***b)***.

3 Quines d'aquestes festes no s'esmenta en el text?
a) Les fogueres d'Alacant.
b) La nit del Ros a Gandia.
c) Les fogueres de Xàbia.
d) La baixada de la flama del Canigó.

4 Quin és l'element principal en totes les celebracions que s'hi esmenten?
a) Les herbes amb propietats curatives.
b) El foc.
c) El Sol, l'astre més gran del sistema solar.
d) La mar i l'aigua en general.

5 Cerca documentació en revistes o en Internet i enumera altres llocs on se celebren les festes de Sant Joan. Explica breument en què consisteixen aquestes celebracions.

6 Localitza en un mapa els llocs en què se celebren les festes que es mencionen en el text i les que tu has enumerat en l'activitat 5.

52

Activitats finals 3

Carioques de foc per Sant Joan

Les carioques són boles de malabars que van lligades amb un cordell. Fes-les girar movent els canells i veuràs que fan unes formes molt espectaculars. Semblen boles de foc!

Material necessari:
- Plastilina.
- Paper de cel·lofana roig i groc.
- Un tros de cordell o de llana.
- Un trosset de tela o de feltre.
- Tisores.

Com es fa?

1 Retalla dos trossos de paper de cel·lofana, un de groc i un de roig d'uns 20 cm per 20 cm i posa'ls l'un sobre l'altre.

2 Fes una bola amb la plastilina més o menys de la mida del palmell de la mà i col·loca-la sobre els dos papers.

3 Ajunta els quatre cantons dels papers tal com s'indica en la figura A i lliga'ls bé amb el cordell (figura B). Tensa'l bé i fes-hi unes quantes voltes i, sobretot, deixa força tros de cordell.

4 Per a fer els agafadors talla dues tires de feltre o bé de tela d'uns 10 cm de llarg i lliga-les a l'extrem del cordell (figura C).

5 Ara ja tens una carioca feta, només cal que en faces una altra de la mateixa manera i ja les podràs fer girar.

A B C

Súpers!, Edicions Super 3 (adaptació)

7 Explica, amb un màxim de cinc línies, què són les carioques.

8 A quin tipus de textos, segons l'àmbit d'ús, pertany aquest? Raona la resposta.
a) Als textos de l'àmbit acadèmic.
b) Als textos de l'àmbit personal.
c) Als textos dels mitjans de comunicació.
d) Als textos de l'àmbit públic.

9 Reescriu el text eliminant-ne les xifres que indiquen cada pas i reemplaçant-les per connectors que facen referència a l'ordre que cal seguir per a fer unes carioques de foc.

10 Indica, de manera raonada, quina modalitat textual predomina en els dos textos.

Focs de Sant Joan	Carioques de foc per Sant Joan

AVALUACIÓ

1 Redacta una carta de sol·licitud al teu ajuntament per a demanar permís per a fer una foguera en una plaça i celebrar, així, la nit de Sant Joan.

2 Indica la categoria gramatical dels termes subratllats en el text *Carioques de foc per Sant Joan*.

3 Extrau tots els substantius del primer paràgraf del text *Focs de Sant Joan*.

4 Localitza en el mateix passatge els adjectius qualificatius i copia'ls en el quadern.

5 Extrau-ne ara els determinants i classifica'ls en les tipologies que has estudiat en aquesta unitat.

6 Busca en els textos totes les paraules que tinguen dues vocals juntes i digues si són diftongs o hiats.

7 Elabora dos mapes conceptuals —un de la part de Comunicació oral i escrita i un altre de la part de Coneixement de la llengua— en què indiques els continguts essencials de la unitat.

53

Suggeriments didàctics

- Com a tancament de la unitat, es proposen activitats a partir de dos textos, l'un expositiu i l'altre instructiu. Tots dos tracten del mateix tema, el foc (encara que en el segon té un sentit figurat). A partir del primer es treballa la comprensió lectora i es proposa als alumnes que duguen a terme dues activitats de cerca i investigació. El segon serveix per a aprofundir les característiques que presenta el text instructiu i l'elaboració de textos propis a partir de pautes.
- La doble pàgina es completa amb una avaluació a partir dels dos textos proposats, que pot permetre al professor saber el grau d'interiorització que han assolit els alumnes pel que fa als continguts treballats al llarg de la unitat. S'hi proposa l'elaboració de dos mapes conceptuals, amb què l'alumne pot exercitar la capacitat de síntesi a partir dels coneixements apresos.

Solucions de les activitats

1. El tema del text pot ser el foc com a element principal de la revetla de Sant Joan, festa que se celebra la nit del solstici d'estiu.
2. La resposta correcta és la ***d)***.
3. La resposta correcta és la ***c)***.
4. La resposta correcta és la ***b)***.
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. La resposta correcta és la ***d)***. Aquest text pertany a l'àmbit d'ús públic, ja que és un text instructiu.
9. Resposta orientativa. Els alumnes poden usar els connectors següents: *en primer lloc, de primer, primerament, en segon lloc, en tercer lloc, en acabant, després, tot seguit, a continuació, finalment, per acabar...*

10. Les modalitats textuals que hi predominen són aquestes:

Focs de Sant Joan	Carioques de foc per Sant Joan
La modalitat textual que predomina en aquest text és l'exposició, perquè s'hi presenta informació sobre un tema (concretament, la importància del foc en les festes de Sant Joan, i se n'expliquen tres) de manera ordenada, clara i objectiva, i amb un llenguatge formal, però comprensible.	La modalitat textual que predomina en aquest text és la instrucció, ja que s'hi donen les indicacions necessàries per a fer alguna cosa (en aquest cas, unes carioques de foc), indicacions que se seqüencien en passos ordenats que es presenten numerats.

Solucions de l'avaluació

1. Resposta lliure. En aquesta activitat, l'alumne ha de redactar una carta de sol·licitud seguint l'estructura que ha estudiat en aquesta mateixa unitat.

2. La categoria gramatical dels termes subratllats en el text *Carioques de foc per Sant Joan* és la següent.

- **necessari** → adjectiu
- **roig** → adjectiu
- **groc** → adjectiu
- **les** → determinant article determinat
- **malabars** → substantiu
- **un** → determinant article indeterminat
- **cordell** → substantiu
- **espectaculars** → adjectiu
- **dos** → determinant numeral cardinal
- **cel·lofana** → substantiu
- **un** → determinant numeral cardinal
- **quatre** → determinant numeral cardinal
- **agafadors** → substantiu
- **dues** → determinant numeral cardinal

3. En el primer paràgraf del text *Focs de Sant Joan* figuren els substantius següents: *manifestacions, foc, element, revetla, Sant Joan, festa, nit, solstici, estiu, any, sol, punt, celebració, honor, astre, sistema, cultures, món, temps, relació, natura, festa, creences, rituals, categoria, nit, any, herbes, manera, romans, berbena, foc, mobles, inici, estació, banys, mitjanit, mar, costum, poders, selecció, festes.*

4. En el primer paràgraf del text *Focs de Sant Joan* figuren els adjectius següents: *principal, curta, alt, important, solar, ancestrals, estreta, envoltada, màgica, remeieres, màgiques, vells, nova, curatius.*

5. En el primer paràgraf del text *Focs de Sant Joan* figuren els determinants següents: *diferents, el, l', la, una, la,* (de)*el, la l', el,* (a)*el, seu, Aquesta, una, l',* (de)*el,* (de)*el, La, seua, la, una, la, l', la, mateixa, els, la,* (a)*el,* (de)*el, l', una, la, un, altre,* (a)*el, una.*

La classificació és la següent.

Determinants		
Articles	Determinats	*el, l', la, la,* (de)*el, la, l', el,* (a)*el, l',* (de)*el,* (de)*el, La, la, la, l', la, els, la,* (a)*el,* (de)*el, l', la,* (a)*el*
	Indeterminats	*una, una, una, una, un, una*
Possessius	*seu, seua*	
Numerals	No n'hi ha cap	
Demostratius	*Aquesta*	
Indefinits	*diferents, mateixa, altre*	

6. La resposta és aquesta.

Focs de Sant Joan

Diftongs creixents → *q**ua**n, se**ua**, remei**e**res, **qua**l, ai**gua**, ai**güe**s.*

Diftongs decreixents → *esti**u**, se**u**, arre**u**, **ai**xí, mate**i**xa, curati**u**s, Pirine**u**s, de**i**xar, ci**u**tat, ci**u**tat, **ai**gua, se**u**s, **ai**güe**s**.*

Hiats → *manifestaci**-o**ns, J**o-a**n, celebraci**-ó**, s**e-ua**, rela**ci-ó**, cr**e-e**nces, rit**u-a**ls, catego-r**i-a**, rem**e-i**eres, estac**i-ó**, atrib**u-ï-e**n, contin**u-a**ci**-ó**, selecci**-ó**, J**o-a**n, històr**i-a**, v**i-a**tge, d**i-e**s, J**o-a**n, sit**u-a**da, d**i-a**, Valènc**i-a**, d**i-a**, Gand**i-a**, Valènc**i-a**, J**o-a**n, gand**i-a**ns, con-sistor**i-a**l, sit**u-a**da, Mediterràn**i-a**.*

Carioques de foc per Sant Joan

Diftongs creixents → *q**ua**tre, q**ua**ntes.*

Diftongs decreixents → *v**eu**ràs, d**ei**xa, mat**ei**xa.*

Hiats → *mater**i-a**l, car**i-o**ques, car**i-o**ques, d**u-e**s, car**i-o**ca.*

7. Per a resoldre aquesta activitat es poden consultar els dos mapes conceptuals en el material digital.

Avaluació

Nom: _____ **Grup:** _____

Creïlles amb allioli i freses d'areng

INGREDIENTS

Oli d'all i timó
500 ml d'oli d'oliva verge
2 branques de timó fresc
2 grans d'all

Creïlles
1 kg de creïlla gallega
Oli d'all i timó

Allioli
150 ml d'oli d'oliva verge
1/2 gra d'all
1 ou de gallina
50 ml de vinagre de xerés
10 g de sal fina

Freses d'areng
50 g de freses d'areng
10 ml d'oli d'oliva verge

Altres
10 g de cibulet

ELABORACIÓ

Oli d'all i timó
01 Renteu el timó i els alls en aigua freda abundant i eixugueu-los.
02 Partiu els alls per la meitat i introduïu-los en l'oli d'oliva amb el timó.
03 Confiteu-ho durant 2 hores a una temperatura de 70 °C aproximadament.
04 Deixeu-ho refredar i coleu-ho.

Creïlles a la gallega
01 Renteu les creïlles en aigua freda abundant.
02 Talleu-les a quadrats de 2,5 cm de manera que no en quede gens de pell.
03 Buideu-les amb l'ajuda d'un buidador del núm. 22 deixant-hi el forat al mig.
04 Confiteu-les al forn a 70 °C juntament amb l'oli d'all i el timó fins que estiguen tendres.
05 Escorreu-les i reserveu-les.

Allioli
01 Blanqueu l'all 4 vegades partint d'aigua freda.
02 Introduïu en una trituradora de got l'all pelat, el vinagre de xerés i l'ou de gallina. Tritureu-ho a velocitat lenta.
03 Aneu afegint-hi l'oli d'oliva a poc a poc fins a aconseguir una maionesa ben fina.
04 Poseu-ho al punt de sal.

Freses d'areng
01 Barregeu les freses d'areng amb l'oli d'oliva i introduïu-ho en mànegues de pastisseria de plàstic.
02 Conserveu-ho a la nevera

Acabat i presentació: fregiu les creïlles en oli calent abundant i escorreu-ne l'excés d'oli sobre paper absorbent. Farciu les creïlles amb la salsa allioli i acabeu-ho amb les freses d'areng per damunt. Empolvoreu-ho amb el cibulet picat.

Paco Roncero
Tapas en estado puro, Serunión-Everest (adaptació)

1. Llig el text i contesta les qüestions.

- Quin és l'ingredient principal d'aquesta recepta? I el secundari?
- Com s'han de coure les creïlles?
- Amb quin altre ingredient s'han de barrejar les freses d'areng?
- En quin moment de la preparació cal afegir-hi el cibulet?

2. Copia la recepta i assenyala-hi els distints elements que ha de tenir un text instructiu d'aquesta mena.

3. A quin àmbit d'ús pertany la recepta de Paco Roncero?

4. Quins altres tipus de textos coneixes, segons l'àmbit d'ús? Escriu-los i posa'n exemples.

5. Completa les definicions següents.

- Les _____ són _____ que estableixen _____ o com han de ser les nostres _____ .
- La carta de _____ és un text en què l'_____ es dirigeix a algú per fer alguna _____ (requerir informació, demanar un favor, un permís, etc.).

6. Completa la graella següent.

GRAU POSITIU	GRAU COMPARATIU	GRAU SUPERLATIU
fresc	_____fresc_____ (superioritat)	Fresc_____ _____ fresc (superlatiu absolut)
	_____fresc_____ (inferioritat)	
	_____fresc_____ (igualtat)	_____fresc_____ (superlatiu relatiu)

7. Quina classe de determinant és el més utilitzat en la recepta anterior?

8. Marca en la recepta de l'allioli els articles que acompanyen un substantiu i substitueix-los per un altre article, de manera que formen un derivat de nombre o gènere diferent.

9. Separa les síl·labes de les paraules següents.

creïlles	eixugueu	buidador
allioli	meitat	maionesa
cibulet	introduïu	presentació

10. Redacta una sol·licitud a la Direcció de l'institut perquè us deixe fer la presentació d'un llibre de receptes tradicionals casolanes que heu recollit entre tots.

Solucions de la prova d'avaluació

1. Les respostes a les qüestions sobre el text són les següents.
   - L'ingredient principal d'aquesta recepta són les creïlles i el secundari, les freses d'areng.
   - Les creïlles s'han de coure al forn.
   - Les freses d'areng s'han de barrejar amb oli d'oliva.
   - El cibulet, cal afegir-lo en el moment de l'acabat del plat.
2. Els elements bàsics i necessaris que ha de tenir una recepta són els següents.
   - El nom del plat.
   - Els ingredients.
   - L'elaboració.

   També pot portar un apartat d'acabat i presentació.

   En l'elaboració, s'han de numerar els passos o bé usar connectors temporals, perquè quede clar el procés *(primerament, tot seguit, després, al final…).* Pel que fa a la redacció, cal fer-hi servir les formes de l'imperatiu o les impersonals, mai l'infinitiu.
3. La recepta pertany, com a text instructiu que és, a l'àmbit d'ús públic.
4. Resposta orientativa. Per exemple:
   - Textos relacionats amb l'àmbit acadèmic. Exemples: el resum, l'esquema o l'informe.
   - Textos de l'àmbit públic. Exemples: les normes, les instruccions i les cartes de sol·licitud o instàncies.
   - Textos dels mitjans de comunicació. Exemples: la notícia i la crònica.
   - Textos literaris. Exemples: els contes, els poemes èpics, les novel·les, els poemes lírics i els textos teatrals.
5. Tot seguit es presenten les definicions completades.
   - Les normes són regles que estableixen com ha de fer-se alguna cosa o com han de ser els nostres comportaments.
   - La carta de sol·licitud és un text en què l'emissor es dirigeix a algú per fer alguna petició (requerir informació, demanar un favor, un permís, etc.).
6. La resposta és aquesta.

GRAU POSITIU	GRAU COMPARATIU	GRAU SUPERLATIU
fresc	*Més* fresc *que* (superioritat)	Fres*quíssim* *molt* fresc (superlatiu absolut)
	Menys fresc *que* (inferioritat)	
	Tan fresc *com* (igualtat)	*El més* fresc *de* (superlatiu relatiu)

7. El determinant més utilitzat és el numeral.
8. *l'*all, *el* vinagre, *l'*ou, *l'*oli.
9. Les paraules separades en síl·labes són les següents.

cre-ï-lles	ei-xu-gueu	bui-da-dor
a-lli-o-li	mei-tat	ma-io-ne-sa
ci-bu-let	in-tro-du-ïu	pre-sen-ta-ci-ó

10. Resposta lliure.